

 **laiškai
lietuviams**

vasaris/february 1975 2

KETVIRTIS ŠIMTMEČIO	39 Juozas Vaišnys, S.J.
SVEIKINIMAI SIDABRINIO JUBILIEJAUS PROGA	43
PORA MINČIŲ, ŠVENČIANT VASARIO 16-TĄJĄ	44 Jonas Miškinis
PIRMOJI MOTERIS — BAŽNYČIOS DAKTARĖ (I)	45 Alfonsas Grauslys
MOTERS KUNIGYSTĖ	47 A. Rubikas
JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE (XXIV)	51 B. Krištanavičius, S.J.
T. RUPERT MAYER, S.J.	58 J. Venckus, S.J.
EILĖRAŠČIAI	61 E. Juodvalkytė ir V. Šlaitas
KALBA	62 Juozas Vaišnys, S.J.
TĖVYNĖJE	64 D. Bindokienė
APIE VAIKŲ MELĄ	66 A. Protas
FILMAI	67 Juozas Prunskis
ATGARSIAI	69
TRUMPAI IŠ VISUR	70 J. P.
“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” SIDABRINIS JUBILIEJUS	72 Redakcija

Viršelio nuotr. ir 38, 54, 55 psl. bei redakcijos ir administracijos narių (išskiriant D. Bindokienės ir P. Kleinoto) nuotr. — Algirdo Grigaičio.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 West 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$6.00, single copy 60 cents. Second class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

1975 / VASARIS - FEBRUARY / VOLUME XXVI, NO. 2

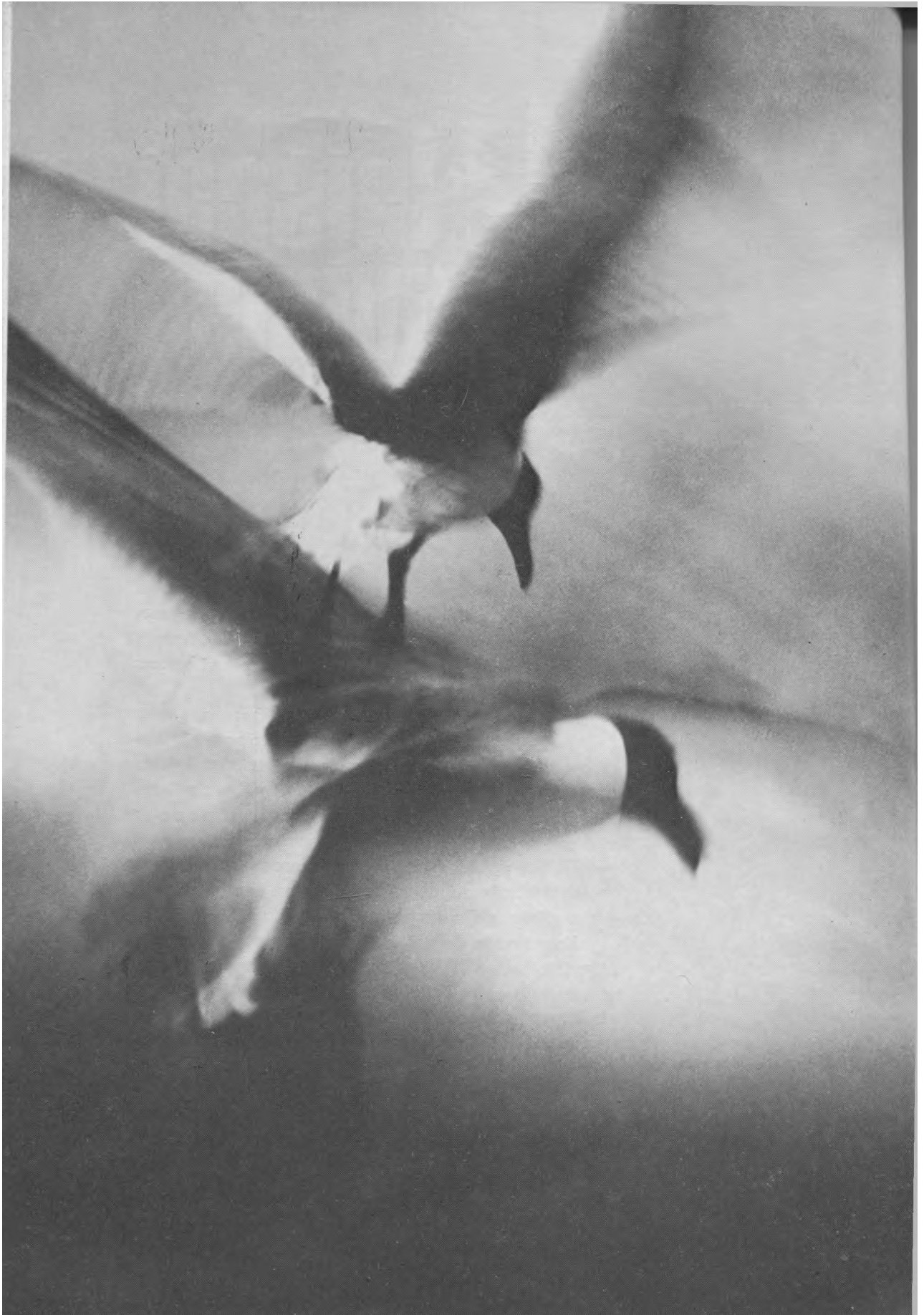
Tremtis visuomet skausminga, bet ji nereiškia politinio, kūrybinio ar moralinio emigrantų žlugimo. Daugybė pavyzdžių įtikinančiai parodo, jog tremtis yra vienas neišvengiamas tautos laikotarpis ar vienas tremtinio gyvenimo tarpsnis.

Emigruoti taip pat nereiškia kristi į nevaisingumą. Emigrantai, kurie dabar nekūrybiški, tikriausiai ir Lietuvoje niekuo nebūtų pasižymėję. Tai tvirtinti leidžia patirtis, rodanti, jog tremtis stipriai išryškina prigimties bruožus. Dėl to šalia nevaisingųjų užtinkama ir eilė nuostabiai iškilusių talentų, kuriuos nepaprastos aplinkybės paskatino ir prie nepaprastų užsimojimų. Todėl pasitaiko tautų, kurios daugiau išgarsėjo savo emigrantais, negu tėvynėje pasilikusiais.

Nors tautos dažnai gali didžiulius savo tremtinių talentaus, tačiau atskiras tremtinys-kūrėjas už tai brangiai užmoka, nes bet kokie laimėjimai pasiekiami tik sunkiomis aukomis, reikalaujančiomis dažnai visiško pasiaukojimo. Tačiau krikščioniškai įkvėptas tremtinys to nesibaido, nes žino, jog visas aukas daro Aukščiausiojo planams vykdyti.

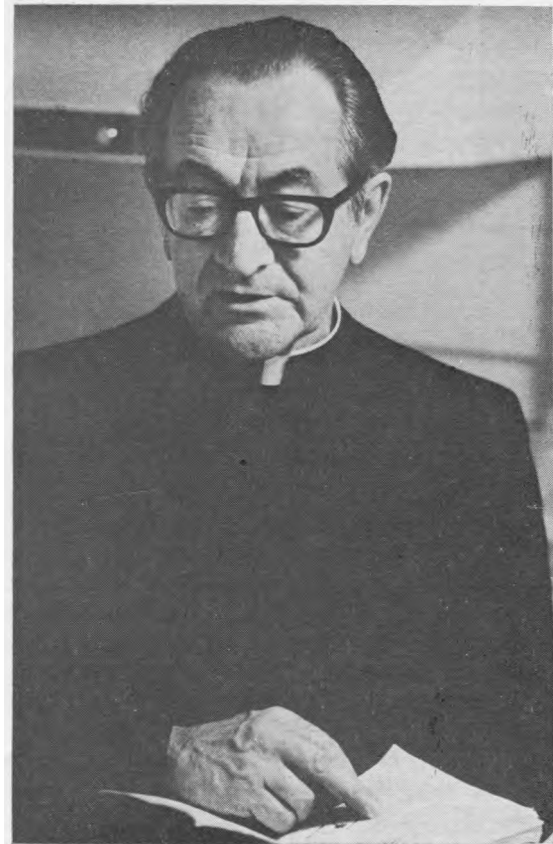
Kaip tik tokį mistišką charakterį mes įžiūrime dabartinėje emigracijoje, nes jai įtikimiausiai yra skirtas tas uždavinys, kurio tėvynėje pasilikę negali atlikti.

Juozas Eretas

KETVIRTIS ŠIMTMEČIO

JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

“Laiškų Lietuviams” redaktorius

Šių metų vasario mėnesį sueina lygiai dvidešimt penkeri metai nuo pirmojo "Laiškų Lietuviams" numerio pasirodymo. Nemaža dabartinių skaitytojų prieš dvidešimt penkerius metus dar visai nemokėjo skaityti, o kai kurie net nebuvo gimę. Tad gal bus naudinga šia sidabrinės sukakties proga prisiminti "Laiškų Lietuviams" atsiradimo pradžią.

Tėvas Jonas Bružikas, S.J., 1947-1949 m. Vokietijoje leido "Misijonieriaus laiškus". Tai buvo mažas neperiodinis leidinėlis, kurio tikslas buvo nuolat žmonėms priminti šio garsaus misijonieriaus vestų rekolekcijų mintis. Kai, daugeliui lietuvių iš Vokietijos išemigravus, tie "Misijonieriaus laišškai" sustojo ėję, o Čikagoje įsikūrę tėvai jėzuitai suprato, kad jų apaštalavimui būtinai yra reikalingas koks nors leidinys, buvo pradėta galvoti, kokio pobūdžio laikraštį ar žur-

nalą leisti. Vieni manė, kad reikėtų kokio nors religinio ir kultūrinio aukšto lygio žurnalo, panašaus į kitų kraštų jėzuitų leidžiamus žurnalus, pvz. "Civiltà Cattolica" arba "Stimmen der Zeit". Kiti sakė, kad būtų naudingiau leisti paprastesnį ir populiareesnį žurnalą, gal panašų į "Reader's Digest". Bet prisimenant, kokio didelio pasisekimo buvo susilaukę "Misijonieriaus laišškai", buvo apsispręsta už paprastą, kuklų, bet drauge ir modernų žurnaliuką, pateikiant daugiausia visiems suprantama laiškų forma įvairiausių dabartinio gyvenimo klausimus, nes šios rūšies leidinių mums labiausiai trūko. Taip ir gimė "Laiškai Lietuviams".

Kai kas stebėjosi tokio vardo parinkimu — juk, sakė, neįprasta "laiškų" vardu vadinti laikraštį ar žurnalą. Bet mes manėme ir tebemanome, kad šis vardas žurnalui la-

bai tinka. Taip pat ir kitomis kalbomis eina arba ėjo leidinių, pavadintų šiuo vardu. Pagaliau ir dalis Apreiškimo — Šv. Rašto yra pavadinta laiškais — tai Povilo ir kitų apaštalų laišškai. Užtat tikrai neaišku, kuo šis vardas žurnalui mažiau tiktų pvz. už "Židinio" ar "Aidų" vardus. Atrodo, kad "Laiškai" yra dar tinkamesnis, konkretesnis ir tiksliau žurnalo paskirtį išreiškias žodis. Žinoma, pasirinkus šį vardą, nėra būtina, kad visi straipsniai būtų parašyti laiško forma. Nesvarbu, kokia forma tie straipsniai būtų parašyti, mes juos siuntinėjame, kaip laiškus, įvairiuose kraštuose gyvenantiems lietuviams.

Nors pirmasis "Laiškų Lietuviams" numeris, išėjęs 1950 m. vasario mėnesį, buvo labai mažas ir kuklus — tik aštuonių puslapių ir be viršelio, skaitytojų jis buvo su džiaugsmu sutiktas. Tokia nuoširdi kitų reakcija mums įkvėpė drąsos, ir antrasis numeris jau buvo dvigubai didesnis — 16 puslapių. Paskui šis leidinys vis didėjo, storiėjo, pasipuošė viršeliais, o koks jis yra dabar, kiekvienas skaitytojas žino. Iš to mažo leidinuko jis dabar tapo rimtu religinės ir tautinės kultūros žurnalu.

Nors keitėsi šio žurnalo išvaizda, viršeliai, skyrių pavadinimai, bet pagrindinis jo tikslas pasiliko visuomet tas pats — padėti

po pasaulį išblaškytiems lietuviams lengviau susiorientuoti, sprendžiant religines bei tautines problemas. Visuomet stengėmės ir tebesistengiame, kad jis kiekvienam padėtų pažinti tiesą, paskatintų siekti gėrio ir duotų progų pasigėrėti grožiu.

Pradėjus eiti šiam leidiniui, kaip jau minėta, daugelio jis buvo labai šiltai sutiktas, bet ilgainiui atsirado ir kritikų. Vieniems jis buvo per žemo lygio, kitiems — per aukšto. Vieniems jame keliami klausimai labai patiko, o kiti iki šiol neprastu kai kurių klausimų nagrinėjimu stebėjosi ir net piktinosi. Redakcijai visos tos nuomonės buvo įdomios, bet jos neužtemdė užsibrėžto tikslo ir neišmušė iš pasirinkto kelio. Juk visiems niekad neįtiksi. Skaitytojų skaičius smarkiai augo ir net pradėjo konkuruoti su mūsų dienraščiais. Vėliau šis skaičius sumažėjo dėl įvairių priežasčių, bet gal daugiausia dėl mūsų tautiečių neprisirengimo ką nors skaityti. Vis dėlto skaitytojų skaičiumi "Laiškai Lietuviams" pralenkia kitus lietuvių kalba leidžiamus išeivijos žurnalus. Tai ženklas, kad daugumai mūsų pasirinktas kelias patinka.

"Laiškai Lietuviams" visuomet stengėsi kovoti prieš visokias negeroves, nesvarbu ar jos pasireikštų lietuvių ar katalikų bendruomenėje. Kai kas tokį metodą laiko klai-

Danutė Bindokienė

Marija Eivaitė

Nijolė Užubalienė

dingu ir sako, kad "blogas paukštis, kurs savo lizdą teršia", bet mes atsakome, kad dar blogesnis tas paukštis, kurs savo suteršto lizdo neišvalo. Kai kurių negerovių iškėlimas, mėginant rasti priemones joms pašalinti, nėra lizdo teršimas, bet valymas. Kartais mes paliečiame žaizdas ne tam, kad skaudintume, bet tik tam, kad gydytume. Žinoma, tokiu keliu einant, atsiranda daug draugų, bet atsiranda ir priešų. Bet mes jų nesibaidome, nes žinome, kad priešų neturi tik tas, kas neturi principų.

Mes visuomet pageidavome ir pageidaujame, kad skaitytojai išmoktų būti sintetikai, o ne analitikai, kad jie visuomet žvelgtų į visumą, į pagrindinę mintį, o ne į atskiras neesmines smulkmenas. Kartais taip atsitinka, kad kuriam nors skaitytojui viskas patinka, jau daug metų jis šį žurnalą skaito, bet staiga nepatinka kuri nors kokio straipsnio mintis. Jis tuoj pila redakcijai laišką: "Prašau man daugiau "Laiškų Lietuviams" nebesiuntinėti, aš daugiau jūsų neberemsiu ir nebendradarbiausiu!" Noromis nenoromis čia prisimeni ne kartą matytą vaizdą, kai vaikai žaidžia vieni su kitais. Staiga vienas dėl ko nors užpyksta, treptelia koja į žemę ir sušunka: "Atiduokite mano žaislus, aš daugiau su jumis nebežaisiu!" Ir verkdamas bėga pas mamą.

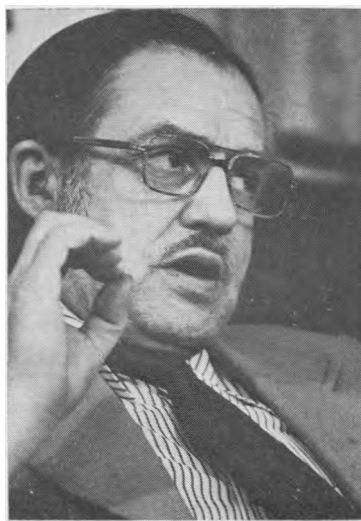
Kartais mes dedame ir tokius straipsnius, kurie neatstovauja redakcijos nuomonei, bet norime, kad būtų išklaudyta ir kita pusė, kad būtų sukeltos naudingos diskusijos bei pastangos kai kuriuos keblesnius klausimus išsiaiškinti.

Nuo pat pradžios esame įvedę įvairius skyrius specialioms klausimams nagrinėti. Dabar turime šiuos skyrius: *Šeima, Jaunimas, Knygos, Tėvynėje, Kalba, Filmai, Atgarsiai*. Visuomet buvo populiariausi ir skaitytojų mėgstamiausi *Šeimos* ir *Jaunimo* skyriai, bet ir kiti skyriai yra naudingi ir laukiami.

Prieš penkerius metus įvedėme naują *Kalbos* skyrių. Mat, sustojus eiti "Gimtajai Kalbai", buvo jaučiama didelė spraga, tai ir pasiryžome su šiuo *Kalbos* skyriumi ateiti į pagalbą. Žmonėms jis labai patinka. Kai kurie sako, kad vien tik dėl šio skyriaus jau visi turėtų "Laiškus Lietuviams" skaityti. Mūsų kalboje yra tiek daug dar iš senesnių laikų įsiveisusių piktžolių, kad, norint jas išnaikinti, reikia nuolat ir nuolat žmonėms priminti, kurie žodžiai ar posakiai nėra lietuviški, bet paimti iš kitų, ypač rusų ir lenkų, kalbų. Yra nuomonių, kad šis skyrius yra net naudingesnis už buvusią "Gimtąją Kalbą", nes čia daugiausia yra dedami ne ilgi moksliniai straipsniai, kurie

Vytautas Kasniūnas

Algirdas Kurauskas

Algirdas Grigaitis

**“Laiškų Lietuviams”
administracija:**

**Aleksandra Likanderienė
ir Petras Kleintotas, S.J.**

tik specialistams gali būti suprantami ir naudingi, bet ypatingas dėmesys yra kreipiamas į paprastas, kasdienines kalbos klaidas. Redaktoriaus paruoštą šio skyriaus medžiagą visuomet peržiūri kalbininkas prof. Petras Jonikas, todėl ten keliamų klausimų sprendimu galima visuomet pasitikėti.

Mūsų žurnalas yra vadinamas "laiškais". Bet į laišką visuomet laukiama ir atsakymo. Pradžioje gaudavome daugiau atsakymų į savo visiems siunčiamus laiškus, bet dabar, kaip visose srityse, taip ir čia pastebimas didesnis visų apsnūdimas. Turime *Atgarsių* skyrių, kuris labai retai žurnale pasirodo, nes skaitytojai nerašo, neiškia savo nuomonės. Būtų labai naudinga palaikyti glaudesnius ryšius su skaitytojais. Į šį skyrių mes dedame visus laiškus (jeigu tik tų laiškų autoriai sutinka ir neprideda prieraišo, kad jų laiškas nėra skiriamas spaudai). Dedame ir tuos, kurie ką nors giria, ir tuos, kurie peikia. Tad labai pageidautume, kad skaitytojai dažniau mums rašytų, pasakytų, kas jiems patinka ir kas nepatinka, ko jie pageidautų ir ko nenorėtų, kad būtų spausdinama "Laiškuose Lietuviams".

Jau šešiolikti metai skelbiame straipsnio konkursus. Visuomet konkursams yra atsiunčiama po keliolika straipsnių, bet jų galėtų būti daug daugiau. Esame labai dė-

kingi konkurso premijų mecenatams, be kurių pagalbos konkursai būtų neįmanomi.

Šios sukakties proga labai nuoširdžiai dėkojame visiems mūsų bendradarbiams, talkininkams, rėmėjams. Jau dvidešimt metai šį žurnalą redaguodamas, su dėkingumu prisimenu kun. K. Trimaką, kuris man leido "paatostogauti", 1964-1969 m. eidamas redaktoriaus pareigas. Dėkoju visiems buvusiems ir esamiems redakcijos nariams, administracijai ir menininkams, dailininkams, fotografams, kurių darbai pagražino "Laiškų Lietuviams" išvaizdą. Tikimės, kad su visų pagalba šis žurnalas ir toliau lankys įvairiuose pasaulio kraštuose dvasinio peno laukiančius lietuvius.

Norėčiau skaitytojus supažindinti ir su dabartine mūsų redakcija bei administracija. Čia dedame ir jų visų nuotraukas. Danutė Bindokienė tvarko skyrių *Tėvynėje*. Į šį skyrių ji iš Lietuvoje einančių laikraščių bei žurnalų atrenka tai, kas mūsų skaitytojams, jos nuomone, gali būti įdomu ir naudinga. Marija Eivaitė rūpinasi *Jaunimo* skyriumi. Labai būtų malonu ir jai, ir visai redakcijai, kad jaunimas dažniau šiame skyriuje bendradarbiautų. Algirdas Grigaitis ir Algirdas Kurauskas daugiausia prisideda savo darbais prie žurnalo išvaizdos. A. Kurauskas jau daug kartų yra piešęs žurnalui viršelius ir skyrių vinjetes, davęs daug pa-

tarimų, kaip meniškiau sutvarkyti visą medžiagą. Pirmiau daug meniškų nuotraukų parūpindavo A. Kezys, S.J., dabar šį darbą tęsia A. Grigaitis. Vytautas Kasniūnas apsiėmė telkti medžiagą *Šeimos* skyriui. Nijolė Užubalienė rūpinasi knygų recenzijomis. Visiems šiems redakcijos talkininkams tariau labai nuoširdų ačiū. Jie dirba be jokio atlyginimo — tik iš idealizmo. Visi jie būtų labai patenkinti ir dėkingi, kad atsirastų daugiau bendradarbių ir talkininkų jų veda-
miems skyriams.

Žurnalo administraciniais reikalais rūpinasi Petras Kleinotas, S.J., ir Aleksandra

Likanderienė. Koks yra jų didžiausias noras, turėtų būti visiems aišku: kad atsirastų daugiau skaitytojų ir kad esamieji skaitytojai neužmirštų laiku atsiųsti prenumeratos mokesčio. Redakcija yra labai dėkinga ir administracijai, nes be jos pagalbos nė redakcija negalėtų dirbti.

Tad visų mūsų darbas nebus veltui, jei vieni su kitais bendradarbiausime, vieni kitiems padėsime, žinodami, kad visi dirbame tam pačiam tikslui — religinės ir tautinės kultūros plėtimui, kitaip sakant — Dievui ir Tėvynei.

SVEIKINIMAI SIDABRINIO JUBILIEJAUS PROGA

"Laiškų Lietuviams" apaštalavimo 25 metų sukakties proga sveikinu jų leidėjus, bendradarbius, skaitytojus.

Brangūs metalai kasami ne dideliais gabalais, o surenkami iš smėlio dydžio gabalėlių. Kasdieninė duona gaminama iš mažų grūdelių. Jeigu kam kada atrodė, kad kuriame nors "Laiškų Lietuviams" numeryje nerado nieko ypatingo, tai mūsų saikai yra per menki išmatuoti visa, kas tilpo juose gera per 25 metus.

Visko rikiavimo teisingas dėsnis yra: pirmiausia tai, kas būtina, paskui tai, kas naudinga, ir paskiausia tai, kas malonu. Visose srityse būtinausia yra tiesa. Drįstu "Laiškams Lietuviams" linkėti būti tiesos laiškais — ar tai būtų religijos ir tikėjimo, ar dorovės, ar kiti mūsų gyvenimo klausimai. Šiuo tikslu ir šiuo keliu "Laiškai Lietuviams" tebūna visų lietuvių ryšininkas ir bičiulis.

*Nuoširdžiai su Jumis
Vyskupas Vincentas Brizgys*

Nuoširdžiai sveikinu "Laiškų Lietuviams" žurnalą, minintį savo 25-tąją gyvavimo sukaktį. Šiuo sveikinimu norėčiau pasiekti visą didžiąją žurnalo šeimą: leidėjus, redak-

torius, rėmėjus ir kelių kontinentų skaitytojus.

Okupantui uždraudus mūsų Tėvynėje bet kokiai religinei spaudai viešai pasirodyti, šios krypties žurnalai, pagimdyti ir leidžiami išėivijoje, tapo žibintais, kurie gaivina bei stiprina mūsų tautinę sąmonę Kristaus evangelijos šviesoje. Jie taipogi sutelkia mūsų kultūrininkus, duodami jiems galimybės žodžiais išsakyti savo mintis ir vaizdais išpasakoti savo išgyvenimus. Padėka už tai leidėjams ir redaktoriams. Paaukodami visą ketvirtį šimtmečio spausdinti ir gerinti "Laiškus Lietuviams", jie padarė šį žurnalą įdomų skaityti ir patrauklų pažiūrėti.

Tad linkiu nepailsti sunkiame lietuviškosios spaudos darbe ir po savo sidabrinio jubiliejaus vis reguliariai lankyti savo skaitytojus. Dievas telaimina šio žurnalo leidėjus — Tėvus jėzuitus, redakcinį kolektyvą ir visus jų bendradarbius bei skaitytojus.

*Nuoširdžiai Jūsų Kristuje
† Antanas Deksnys,
Vakarų Europos Lietuvių Vyskupas*

Per 25 metus "Laiškai Lietuviams" išspausdino labai margų, įvairiausio turinio

straipsnių — pamokančių, intriguojančių, priverčiančių giliai pamąstyti, kartais ir kontroversinių. Visi straipsniai praturtino skaitytojų žinių lobyną.

Linkiu "Laiškams Lietuviams" sėkmės ir ilgų metų!

Juzė Daužvardienė,
Lietuvos Generalinė Konsule

Mylimi ir laukiami "Laiškai",

Dvidešimt penkerių metų jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikinu Jus ir linkiu dar ilgai lankyti lietuvius viso pasaulio kampuose.

Modernus, patrauklus ir gyvenimiškas Jūsų turinys yra labai ryškus spindulys šiandieninio išėivijos lietuvių kelyje į savo paties ieškojimą šiame kontroversijų ir netikrumų pilname laikotarpyje. Santūrus formatas ir nuosaiiki redakcinė tvarka daro Jus skoningą, lengvai skaitomą, o kartu ir gyvai intriguojantį religinės bei tautinės nuotaikos žurnalą.

Išsilaiškite tokiam pat kelyje, koki mums tiesėte išėisų ketvirtį šimtmečio, pasiekite kiekvieno lietuvių šeimą, nes šiandieniniame gyvenime ypač jaunesnės šėimos tokių "laiškų" yra labai reikalingos.

Sėkmės ir ilgo bei turiningo gyvenimo!

Bronius Nainys,
PLB valdybos pirmininkas

PORA MINČIŲ, ŠVENČIANT VASARIO 16-TĄJĄ

JONAS MIŠKINIS

Ne be pagrindo sakoma, kad žmogus yra fizinio ir dvasinio pasaulio junginys. Jis yra šios žemės valdovas, bet, be abejo, tik dėl to, kad savyje kaupia ir dvasinį pasaulį. Jis stengiasi pasauliui duoti tobulesnį, labiau sudvasintą pavidalą. "Tik grožis gali išgelbėti pasaulį", sako Dostojevskis. Pasaulį gražinti ir tobulinti gali tik tų dviejų pasaulių, fizinio ir dvasinio, tarpininkas žmogus. Bet aišku, kad žmogus, pats vienas, yra silpnas. Jis negali nei gyventi, nei tobulėti ar pasaulį tobulinti be kitų. Jam

reikalinga visuomenė, jis turi burtis su kitais į tautas, į valstybes.

Politinis gyvenimas yra ne kas kita, kaip aukštesnė, tobulesnė visuomeninio gyvenimo forma. Kai žmogus subręsta socialiniame gyvenime, jis nesulaikomai veržiasi į visuomeninį ir politinį gyvenimą. Kiekvienam žmogui jau nuo pat mažens yra reikalingi ir kiti žmonės: tėvai, globėjai, auklėtojai. Jam reikalingi laikraščiai ir knygos. Žmogų savaime veikia aplinkinis pasaulis, bet ir kiekvienas žmogus veikia jį supantį pasaulį.

Kaip kiekvienas žmogus nori būti laisvas, taip ir kiekviena tauta nori ir turi būti politiškai nepriklausoma. Taip jau Kūrėjo sutvarkyta, kad kiekvienas žmogus priklausytų kokiam nors tautai. Kiekviena tauta skiriasi nuo kitos savo kilme, praeitimi, papročiais ir savo dabartiniu gyvenimu bei siekimais. Specifinės kiekvienos tautos ypatybės neleidžia jai susimaišyti su kitomis tautomis. Žmogaus dvasia gali tobulai išsiskleisti tik savoje tautoje.

Kiekvienas žmogus turi būti savo tautos narys ne dėl kokių nors asmeniškų išskaičiavimų, bet todėl, kad jis savo kilmės pažeisti negali, jis turi priklausyti tai tautai, kurioje gimė, kuriai priklauso jo tėvai.

Deja, nuolat tenka matyti, kad svetur gyvenantieji lietuviai labai tolsta nuo lietuviškumo, net niekina savo praeitį ir visa tai, kas jų tėvams ir seneliams buvo šventa ir dėl ko jie nebijojo net kraujo pralieti. Bet reikėtų prisiminti, kad tautybės išlaikymas nėra koks nors grynai laisvas, nuo žmogaus noro ar nuotaukų priklausąs dalykas, bet yra kiekvieno moralinė pareiga. Vaikų lietuviškumą, žinoma, priklauso nuo tėvų, nuo tos nuotaikos, kuri viešpatauja šėimose. Tad už kiekvieno jaunuolio nutolimą nuo mūsų tautos ir nuo tautinių reikalų atsakingi jo tėvai. Jeigu šėimoje negerbiamos lietuviškos tradicijos, jeigu joje neranda vietos lietuviška knyga ar lietuviškas laikraštis, tai apie kokią nors išėikimybę savo tautai negali būti nė kalbos. Ne nuo ko kito, bet tik nuo mūsų priklausys ir Lietuvos prisikėlimas.

PIRMOJI MOTERIS — BAŽNYČIOS DAKTARĖ — I

ALFONSAS GRAUSLYS

Toji moteris — tai šventoji Jėzaus Teresė. Kadangi lietuvių religinėje literatūroje ji labai mažai žinoma ir gali būti sumaišyta su kita lietuviams labiau žinoma šventąja Terese, tad čia jas liečiančias išorines gyvenimo aplinkybes sugretinsime, kad galėtume jas vieną nuo kitos atskirti. Jas jungia tai, kad abidvi yra šventosios ir abidvi priklausė karmeličių vienuolijai. Jas skiria dabar vartojami jų oficialūs vardai, tautybė ir gyvenimo datos. Čia kalbėsime apie ispanę Jėzaus Teresę, dar vadinamą Didžiąją, arba Teresę iš Avilos, gyvenusią 16-me šimtmečiuje. O kita šventoji, vadinama Kūdikielio Jėzaus Terese (kartais vadinama ir Mažąja Terese) yra prancūzė, gyvenusi antroje 19-tojo šimtmečio pusėje. Jos autobiografiją, pavadintą *Sielas Istorija*, turėjome ir lietuvių kalba, tačiau nebuvo išsivertę jokios Didžiosios Teresės knygos.

Jėzaus Teresė (Teresa de Cepedes) gimė 1515 m. kovo 28 d. Aviloje, Ispanijoje, o mirė 1582 m. spalio 4 d. Alba de Tormes mieste, kur ir šiandien yra saugoma jos širdies relikvija. Ji gyveno po Visuotiniojo Tridento susirinkimo protestantų Reformos plitimo laikotarpiu, Ispanijos valstybės didžiausios galios metu. Tasai laikotarpis sutapo su ispanų katalikybės religinės mistikos aukščiausiu pražydimu, kurio stipriausieji atstovai kaip tik buvo Jėzaus Teresė ir jos dvasiai labai artimas Kryžiaus Jonas. Tai du šventieji, didžiausieji Katalikų Bažnyčios mistikai, iš kurių raštų galime matyti, kad iki šiol jų niekas nėra pralenkęs. Tuo pačiu laikotarpiu gyveno ir eilė kitų artimų ir Teresei pažįstamų šventųjų. Kai kurie jų buvo jos išpažinčių klausytojai, daug padėję susiformuoti jos dvasiniam pasauliui.

1614 m. balandžio 24 d. Jėzaus Teresė buvo paskelbta palaimintąja, o 1622 m. kovo 12 d. popiežius Grigalius XV ją paskelbė

šventąja. Įdomu ir tai, kad drauge su ja buvo paskelbti šventaisiais Ignacas Loyola, Pranciškus Ksaveras, Pilypas Nerietis ir Izidorius. 1617 m. Ispanijos parlamentas ją paskelbė Ispanijos globėja. O mūsų dienomis, 1970 m. rugsėjo 27 d., popiežius Paulius VI šią šventąją paskelbė Visuotinės Katalikų Bažnyčios daktare. Bažnyntiniame kalendoriuje šv. Teresė yra minima spalio 15 d.

KAS YRA BAŽNYČIOS DAKTARAS?

Kad kuris nors asmuo gautų Bažnyčios daktaro titulą, reikia trijų dalykų: didelio šventumo (t.y. jis turi būti paskelbtas šventuoju), iškilios krikščioniškos doktrinos (tai reiškia, kad jis turi būti parašęs esminių, gilių, ilgainiui virstančių klasiškais, religinių raštų) ir kad popiežiaus ar visuotinio Bažnyčios susirinkimo būtų paskelbtas Bažnyčios daktaru. Atsimenant, kad žodis *daktaras* yra kilęs iš lotynų kalbos veiksmazodžio *docere* — *mokyti*, iš šio veiksmazodžio kilęs daiktavardis būtų *mokytojas*. Tad Bažnyčios daktaru ar mokytoju yra skelbiamas tas asmuo, kuris savo gyvenimu ir krikščionybės pažinimo mokslu yra palikęs Bažnyčiai reikšmingų, išliekančių dalykų ir ją dvasiškai praturtinęs. Bažnyčios daktarų doktrina yra Šv. Dvasios mokslo bei išminties dovana. Ji veda žmones prie Dievo. Šis titulas, teologų tvirtinimu, yra laidas, kad šio daktaro mokslas yra Šv. Dvasios įkvėptas. Šis mokslas didina Dievo pažinimą, kuris būtinas išganymui, nes, anot Viešpaties, "amžinasis gyvenimas — tai pažinti tave, vienintelį tikrąjį Dievą, ir tavo siųstąjį Jėzų -Mesiją" (Jn 17, 3).

Popiežius Bonifacas VIII 1298 m. Bažnyčios daktarais pripažino šiuos šventuosius: Ambraziejų, Augustiną, Jeronimą ir Grigalių Didįjį. Pijus V 1568 m. šį titulą suteikė šiems Rytų Bažnyčios šventiesiems: Jonui

Auksaburniui, Baziliui Didžiajam, Grigaliui Nazianziečiui ir Atanazijui. Tais pačiais metais šį titulą gavo šv. Tomas Akvinielis, o 1588 — šv. Bonaventūra. Po šių dešimt Bažnyčios daktarų, nuo 18-tojo šimtmečio pradžios iki Jono XXIII, dar apie 20 šventųjų buvo paskelbta Bažnyčios daktarais: Benediktas, Bernardas iš Clairvaux, Pranciškus Salezas, Kryžiaus Jonas, Antanas Paduvietis ir kiti. Paulius VI, kaip jau minėjome. Bažnyčios daktare paskelbė pirmąją moterį — Jėzaus Teresę, kuri neoficialiai karmelietų šiuo titulu buvo vadinama jau prieš paskelbimą, remiantis vieno kito popiežiaus kalba, pavadinant ją šiuo titulu. Po savaitės Paulius VI Bažnyčios daktare yra paskelbęs ir antrąją moterį — šv. Kotryną Sienietę, Romos globėją.

Čia reikia dar pastebėti, kad iki viduramžių pradžios savo darbais ir ypač raštais nusipelnę Bažnyčiai šventieji (šiandiniuo supratimu, kandidatai į Bažnyčios daktarus) buvo vadinami Bažnyčios tėvais. Tad ir čia suminėtieji pirmieji aštuoni Vakarų ir Rytų Bažnyčios daktarai kaip tik ir buvo vadinami Bažnyčios tėvais. Antra vertus, ir visi kiti vėliau paskelbti Bažnyčios daktarai plačia prasme yra Bažnyčios tėvai ir motinos, nes savo svariais raštais, pamokslais ir darbais gynė Bažnyčią. Jie gynė ir krikščioniškąją doktriną, pagrįsdami ją naujais išvėlimais, stiprindami krikščioniškąją dvasingumą bei rūpindamiesi vis glaudžiau suartinti tikinčiuosius su Dievu. Jie visi, kaip geriausieji tėvai ir motinos savo vaikams, savo tėviška bei motiniška širdimi rūpinosi Bažnyčios dvasine sveikata ir klestėjimu. Bažnyčia, tai įvertindama, juos pagerbia sava liturgija, specialiomis mišiomis ir oficialia malda.

POPIEŽIAUS RAŠTAS, SKELBIAS ŠV. TERESE BAŽNYČIOS DAKTARE

Šis raštas, vardu "Litterae Apostolicae", yra paskelbtas oficialaus Bažnyčios spaudos organo "Acta Apostolicae Sedis" (Apaštališkojo Sosto veiksmai), 1971 m., nr. 3, p. 185. Raštas prasideda žodžiais, kad "Šv. Jėzaus Teresė, Avilos mergaitė, skelbiama Visuotinės Bažnyčios daktare". Toliau tame

rašte sakoma, kad Kristaus mylimoms sieloms Dievo išmintis kai kada atviriau pasireiškia, kad jos galėtų suprasti Kristaus meilės gelmes (plg. Ef 3, 18-19). Be to, Šv. Dvasia pašventina ir vadovauja Dievo liaudžiai ne tik sakramentais, bet dalija savo dovanas taip, kaip nori (plg. Kor 12, 11) ir specialiomis malonėmis juos paruošia Bažnyčiai naujinti ir statyti.

Šiomis šventomis charizmomis buvo gausiai apdovanota Jėzaus Teresė, karmelietų vienuolijos atnaujintoja. Čia rašte ji pavadinta "šviesiausia ir garbingiausia mergaitė", kuri, kad ir nemokyta, paprasta, savo žodžiais ir raštais taip pasižymėjo, kad jai galima pritaikyti žodžius: "bendruomenės tarpe atvėrė jo lūpas" (Ekleziastiko 15, 5). Toliau rašte pabrėžiama tos "tikriausios vadės ir mokytojos", kad ir silpnos sveikatos, dideli užsimojimai Dievo garbei ir Kristaus Bažnyčios naudai. Todėl Grigalius XV paskelbė ją šventąja, kad tikintieji suprastų, kaip gausiai ją Dievas pašventino Šventąja Dvasia, kad ir šiandien dėl jos ypatingo dieviškų dalykų pažinimo neabejojame, kad ji, pirmoji moteris, yra verta būti paskelbta Bažnyčios daktare bei krikščioniškojo gyvenimo mokytoja.

Trumpai nusakęs išorines jos gyvenimo aplinkybes, popiežiaus raštas primena jos bendralaikį šventų asmenų įtaką jos gyvenimui, būtent: Petro iš Alkantros, Liudviko Bertrando, Pranciškaus Borgijos ir Jono Aviliečio. Bažnyčiai pritariant, šv. Jėzaus Teresė, jau 47 metų amžiaus, pradėjo savo didįjį karmelietų vienuolijos naujinimo ir naujų vienuolynų steigimo darbą. Tame darbe jai talkininkavo šv. Kryžiaus Jonas. Savo reforma ji siekė to, kad karmelitės, atsinaujinusios pirmųjų įkūrėjų dvasia, savo nuolatinėmis maldomis ir atgailomis už Bažnyčią vis eitų šventyn. Ji pati nuolatinio su Dievu bendravimu maldoje. Dievo apdovanota vizijomis, apreiškimais, ekstazėmis ir dorybėmis, tą karmelietų šventėjų skatino. Lygiagrečiai su tuo darbu ji rūpinosi ir karmelietų vienuolijos reforma. Jos mistinius raštus prisimindamas, šis oficialus popiežiaus dokumentas sako, kad "jos

mokslo kilnumas sukelia aukščiausią nuostabą" ir "Kristus jai buvo vienintelis išminties šaltinis ir tartum gyvoji knyga". Jos raštų gilumas, Kristaus paslapties ir žmogaus prigimties pažinimas rodo ypatingą Šv. Dvasios dovana, kad jos mokslas net stebina netikinčiuosius. Savo mokslu ji ugde dvasingumo teologiją, ir jos raštai šiuo atžvilgiu yra visokios patirties bei dvasinės įžvalgos gausiausias šaltinis.

Toliau šis raštas išskaičiuoja jos žinomiausias knygas, kiekvieną jų trumpai įvertindamas. Bet kadangi su Dievu susijungama ypač per malda, per aukštesnius maldos laipsnius, kad ir per tą bežodę, meile persunktą kontempliacijos malda, tai, kaip raštas pabrėžia, jos dvasingumo mokslas ir knygoje tiek daug vietos skiriama gilinimuisi į malda.

Šio rašto pabaigoje sakoma, kad Jėzaus Teresės dvasingumo doktrina praeityje taip buvo daugelio popiežių giriama ir keliama, kad visa tai ruošė kelią jos apvainikavimui Bažnyčios mokytojos garbe. Šv. Pijus X yra rašęs, kad šios šventosios mokslas nieku nenusileidžia didiesiems praeities Bažnyčios mokytojams, kaip Grigaliui Didžiajam, Jonui Auksaburniui... O kitu atveju tas pats popiežius rašė, kad "Bažnyčia teisingai teikia tai mergaitei garbę, kuri paprastai tik Bažnyčios daktarams teikiama". Pijus XI savo konstitucijoje "Summorum Pontificum" vadina ją "išmintingiausia motina... aukščiausia kontempliacijos mokytoja". Pijus XII yra sakęs, kad Teresės pagalba Šv. Dvasia pateikė visai Bažnyčiai savo dvasingumo turtus..." Jonas XXIII viename rašte vadina ją "nepaprastu Bažnyčios žibintu".

Romoje, Šv. Petro bazilikos navoje, stovi išrikiuotos dvi eilės statulų pagerbti šventiesiems, įvairių vienuolių kūrėjams — vyrams. Tarp jų yra ir vienos moters, karmelitų vienuolijos reformatorės ir atkūrėjos šv. Teresės, statula. Jau šimtmečiais Bažnyčia buvo supratusi jos didybę, todėl tos didybės, Visuotinės Bažnyčios daktarės, garbe apvainikavimą, daugelio taip seniai laukta, jos gerbėjai džiaugsmingai sutiko.

MOTERS KUNIGYSTĖ

A. RUBIKAS

PASAULIEČIŲ PADĖTIS BAŽNYČIOJE

Ji yra pasikeitusi (bent teoriškai) po antrojo Vatikano susirinkimo. Jo dogminė konstitucija "Bažnyčia", remdamasi Šv. Raštu, aiškina, kad Kristus Naujojo Testamento tikinčiuosius yra padaręs "kunigus Dievui, savo Tėvui".¹⁰

Kai kam tai atrodė naujove. O iš tikrųjų pasauliečių kunigystė yra to paties amžiaus, kaip ir Naujasis Testamentas. Ji siekia pirmą šimtmetį po Kristaus ir yra dokumentuota Šv. Raštu.

Taigi Vatikano susirinkimas nepaskelbė jokios naujovės. Jis tik iškėlė dienos švieson senus dalykus, o naujovė, atsiradusi Bažnyčioje, buvo tos kunigystės nutylėjimas prieš Vatikano susirinkimą.

To nutylėjimo priežastys siekia Liuterio laikus. Šis buvo skelbęs vien pasauliečių kunigystę, tai yra bendrą visiems tikintiesiems, gavusiems krikšto sakramentą. O katalikų teologai teigė, kad be šios bendrosios yra dar ir kita, hierarchinė kunigystė, gaunama kunigystės šventimais, arba šeštuoju sakramentu. Dėl to katalikai ir susiginčijo su protestantais.

Bet čia atsitiko kaip su ta valtimi, pakrypusia vienon pusėn. Ką daro tada žmonės, esą valtyje? Jie metasi į kitą, priešingą pusę.

Panašiai tad ir katalikų teologai, ginčydamiesi su protestantų, pradėjo kalbėti vien apie hierarchinę kunigystę, paleisdami iš akių bendrą visiems tikintiesiems ir gautą krikštą. Kas nenorėjo pasirodyti protestantu, kas nenorėjo būti įtarinėjamas protestantizmu, tas apie pasauliečių kunigystę nustojo kalbėti.

Bet mokslas apie pasauliečių kunigystę Bažnyčioje nebuvo visai dingęs. Jis išsilaike lotyniškai kalbamose liturginėse maldose, deja, ne visiems suprantamose. Taip, pavyzdžiui, vyskupai, Didįjį Ketvirtadienį šventindami aliejų, reikalingą krikšto apeigoms, šventųjų mišių prefacijoje iškilmingai skelbdavo, kad tie, kurie priima krikšto

sakramentą, kartu yra apdovanojami ir kunigo garbe (lotyniškai: "sacerdotali honore perfusi"). Tačiau apie šitokią pakrikštytųjų garbę nebūdavo kalbama pamoksluose ar katekizmuose.

Štai iki Vatikano susirinkimo buvo įprasta žiūrėti į pasaulietį kaip į Bažnyčios narį, besirūpinantį savo sielos reikalais ar jos išganymu. Todėl pasaulietis buvo raginamas ateiti sekmadieniais bažnyčion ir per Velykas prieiti sakramentų, kad būtų galima jį palaidoti pašvęstuose kapuose "su kunigu", kaip būdavo įprasta sakyti, tai reiškia, su bažnytinėmis apeigomis. O ko nors daugiau vargu ar iš jo ir belaukdavo. Apie jo kokius kunigiškus uždavinius beveik niekas ir nekalbėdavo. Visiems šiems reikalams buvo pašaukti ganytojai. Šie rūpinosi visų sielos reikalais, o pasauliečiai — savo.

Taip ir lietuviškasis katekizmas, išleistas 1942 m., į klausimą, "kokią malonę gauname per krikštą", taip atsako: "Per krikštą mums atleidžiama gimtoji nuodėmė ir suteikiama pašvenčiamoji malonė" (žiūr. "Katalikų Bažnyčios Katekizmas", psl. 69). O į klausimą, ką daro pašvenčiamoji malonė, katekizmas atsako: "Pašvenčiamoji malonė apvalo mus nuo nuodėmių, pašvenčia, padaro Viešpaties vaikais ir duoda teisės įeiti į dangų" (psl. 66). Taigi pagal šį katekizmą pasaulietis gyvena vien tam, kad nueitų į dangų. Apie kokius kunigiškus jo uždavinius — rūpintis Bažnyčia — čia dar nekalbama.

Jau didelis žingsnis priekin buvo Pijaus XI įkurtoji katalikiškoji akcija, susilaukusi daug atgarsio Lietuvoje. Ja hierarchija pradėjo mobilizuoti pasauliečius. Pasauliečiai į tą hierarchijos kvietimą entuziastingai atsiliepė. Bet ir čia hierarchijos ir pasauliečių santykiai ėjo monologo būdu: hierarchija kalbėjo, o pasauliečiai klausėsi. Tačiau vis dėlto Pijaus XI iššauktoji katalikiškoji akcija laužė duris naujiems dalykams bei naujiems santykiams.

KĄ REIŠKIA PASAULIEČIŲ KUNIGYSTĖ?

Naujos mintys pasigirdo Vatikano susirinkime. Šis aiškino, kad į pakrikštytuosius

nužengia Šventoji Dvasia, ir kad "Šventosios Dvasios nužengimu" krikštijamieji yra pašvenčiami "šventa kunigija" (ten pat, 10). Mat, krikšto sakramentu jie įsijungia į Kristų. O Kristus yra Naujojo Testamento kunigas. Taigi, įsijungdami į Kristų, pakrikštytieji tuo pačiu įsijungia ir į jo kunigystę. Todėl Vatikano susirinkimas ir sako, kad pasauliečiai yra "savo būdu tapę Kristaus — kunigo galios dalininkais" (31).

Ką tai reiškia? Pasauliečių kunigystė nėra koks tuščios garbės titulas. Ji reiškia tam tikrą malonę ir tam tikras pareigas. Štai neseniai teko vienam misijų plakate skaityti: "Būti krikščioniu reiškia gyventi dėl kitų". Šie žodžiai kaip tik remiasi pasauliečių kunigystę. Juk niekas nėra kunigas sau. Jei esi kunigas, tai toks esi tik dėl kitų.

Vatikano susirinkimas aiškina, kad pasauliečiai, tapę Kristaus kunigystės dalininkais, yra šaukiami nešti Kristų, nešti Bažnyčią pasaulin (33).

Bet tokiam uždaviniui atlikti reikia atitinkamo pajėgumo, atitinkamų dovanų. Todėl Kristus pasauliečius ne tik šaukia, ne tik kviečia, bet kartu ir atitinkama malone apdovanoja. Vatikano susirinkimas štai ir sako, kad Vyriausiasis ir Amžinasis Kunigas Jėzus Kristus pasauliečius "gaivina savo Dvasia" (34) ir kad jis juos "apdovanoja tikėjimo nuovoka ir žodžio malone" (35).

Šis skelbinys — apie pasauliečiams suteikiamą tikėjimo nuovoką bei žodžio malonę — yra tikrai naujas ir net tam tikra prasme sensacingas. Juk anksčiau būdavo manoma, kad tikėjimo nuovoką ar žodžio malonę gauna tik hierarchijai priklausą asmenys. O Vatikano susirinkimas moko, kad šiais dalykais Viešpats apdovanoja ne vieną kurią grupę ir ne kelis asmenis, bet visą savo Bažnyčią.

NAUJI SANTYKIAI

Po pasauliečių kunigystės paskelbimo Vatikano susirinkime kai kas tokias mintis laikė pavojingomis ir manė, kad jos įneš netvarką Bažnyčion, ir kad dabar pasaulie-

čiai bandys atsistoti hierarchijos vieton. Bet toki būgštavimai reiškė nesusigaudymą teologijoje.

Vatikano susirinkimas skelbia ne vieną, o dvi kunigystes: pasauliečių, tai yra bendrinę, ir hierarchinę, tai yra tarnaujančią. Susirinkimas tas dvi kunigystes vieną nuo kitos labai aiškiai skiria. Jis sako, kad tos dvi kunigystės "skiriasi" viena nuo kitos "ne vien laipsniu", bet ir "esme" (10). Ganytojų kunigystę susirinkimas vadina, kaip jau sakyta, tarnaujančia ir sako, kad "vyskupai su jiems padedančiais kunigais ir diakonais perėmė tarnavimą bendruomenei" (20).

Ką tai reiškia? Tai reiškia, kad ganytojai tarnauja ne bet kokiais bendruomenei. Jie tarnauja bendruomenei, kurią Viešpats yra apdovanojęs tikėjimo nuovoka ir žodžio malone! O tai jau vėl reiškia, kad hierarchijai priklausą asmenys nėra vieninteliai Bažnyčioje, kurie turėtų tikėjimo nuovoką ir žodžio malonę.

Bet tai dar ne viskas. Susirinkimas eina toliau ir sako, kad Kristus ne vieną hierarchiją, "bet ir pasauliečius pasiskiria liudininkais" (35), ir kad pašvęstieji asmenys — ganytojai "nėra vieninteliai asmenys, kuriems Kristus pavedė visą Bažnyčios misiją — išganyti pasaulį" (30). Pasaulio išganytu turi rūpintis ir pasauliečiai. Tai yra ir jų uždavinys, kilęs iš jų turimos bendrosios kunigystės, arba iš jų dalyvavimo Kristaus kunigystėje.

Bet šitokia padėtis reikalauja naujų santykių hierarchijos su pasauliečiais. Vatikano susirinkimas aiškina bei primena, kad asmenys, gavę šeštąjį kunigystės sakramentą, "iš tikrųjų tarnauja savo broliams" (18). Tie žodžiai "tarnauti broliams" nėra koks saldus vandenėlis susirinkimo dokumentuose. Ne tam vyskupai buvo susirinkę, kad paskelbtų porą labai gražių, bet praktiškai jokios vertės neturinčių sakinių.

Tad ką reiškia tie broliški santykiai? Tai reiškia brolišką pasidalinimą mintimis, tai reiškia brolišką pokalbį vienu su kitais. Jeigu Bažnyčioje tik viena kuri grupė, tik keli asmenys turėtų tikėjimo nuovoką bei

žodžio malonę, tai toks pokalbis būtų nereikalingas. Dar daugiau: jis net būtų neįmanomas, nes tie, kurie neturi tikėjimo nuovokos ar žodžio malonės, neturėtų ne ką pasakyti tikėjimo ar bažnytinio gyvenimo klausimais. Tačiau taip nėra! Kristus visą Bažnyčią gaivina savo Dvasia ir per ją visą kalba. Todėl visi jo Bažnyčios nariai ir turi vieni su kitais kalbėtis, vieni su kitais tartis.

Tokių tad išvadų ir priėjo Vatikano susirinkimas, skelbdamas visų tikinčiųjų bendrinę kunigystę. Jis tikėjimo nuovokos ar žodžio malonės nerezervavo vienai kuriai grupei Bažnyčioje. Jis tuos dalykus paskelbė bendru visų turtu. Todėl jis ir sako, kad "ganytojai, pasauliečių patyrimo padėdami, pajėgia aiškiau ir tinkamiau spręsti tiek dvasinius, tiek laikinius reikalus" (37). O tai jau vėl reiškia, kad tobulesnis sprendimas Bažnyčios gerovės klausimais yra galimas tik visiems bendrai tariantis.

Mes buvom įpratę manyti, kad pasauliečiai nusimano tik pasauliniuose reikaluose. Bet štai Vatikano susirinkimas aiškina, kad Viešpats jiems yra davęs malonę spręsti ir bažnytinius. Todėl Vatikano susirinkimas pasauliečius ir ragina drąsiai ir atvirai pasakyti savo nuomonę klausimais, liečiančiais Bažnyčios gerovę, "vadovaujantis tiesa, drąsa ir apdairumu" (37). O ganytojus susirinkimo tėvai ragina atidžiai svarstyti tai, ką pasauliečiai Bažnyčios gerovės klausimais pareiškia. "Pasauliečių pateikiamus planus, siūlymus ir pageidavimus", sako susirinkimo tėvai, "reikia svarstyti Kristuje" (37). Svarstyti "Kristuje" reiškia svarstyti, vadovaujantis ne kokiais nors asmeniškais išskaičiavimais ar asmeniška nauda, o Kristaus evangelija. Susirinkimas net liepia steigti tam tikrus organus — tarybas, kuriose susitiktų pasauliečiai su ganytojais ne atsitiktinai, o jau organizuotu, tai yra pastoviu būdu.

Kai kas mano, kad tokių tarybų nereikia; jei jas renkam, tai esą vien dėl to, kad liepia. Bet šitokia iš seniau paveldėta galvosena susikerta su Vatikano susirinkimo direktyvomis. Ji neugdo, o gal net užmuša

pasauliečiuose atsakomybės jausmą už bažnytinį gyvenimą, už Bažnyčią. Ji net atšaldo santykius vienu su kitais. Juk sena lietuviška patarlė sako: kaip pagiry šaukia, taip girioj atsiliepia. Į tam tikrą pažiūrą į pasauliečius šie neretai atsilygina tuo pačiu grašiu. Šio straipsnio autoriui vienas studentas kartą yra sakęs: jeigu ganytojai nori, kad mes juos rimtai imtume, tai tegu ir jie rimtai ima mūsų pageidavimus, mūsų nuomonę, mūsų problemas, mūsų klausimus.

MOTERS KUNIGYSTĖ

Straipsnis jau baigiasi. Todėl gal ne vienas skaitytojų paklaus: o kur apie moters kunigystę? Juk tokia yra straipsnio antraštė. Bet tada autorius klausytų: ar pasauliečių kunigystė nėra kartu ir moters kunigystė? Juk Vatikano susirinkimo aiškinimu ir moteris priklauso pasauliečių kunigystei nė kiek ne mažiau už vyrą. Susirinkimas, kalbėdamas apie pasauliečius ir jų kunigystę, supranta abudu: tiek vyrą, tiek moterį. Jis pats sakosi kalbąs apie dalykus, kurie "yra ypatingai susiję su pasauliečiais, vyrais ir moterimis" (30).

Tad Vatikano susirinkimo mokslu ir moteris yra Kristaus kunigystės dalininkė. Ir ji turi iš Kristaus gautą tą patį uždavinį Bažnyčioje! Ir ją Kristus yra apdovanojęs tikėjimo nuovoka ir žodžio malone! Ir ji turi ne tik teisę, bet ir "pareigą pareikšti savo nuomonę apie dalykus, liečiančius Bažnyčios gerovę, vadovaujantis tiesa, drąsa ir apdairumu" (37). Ir ją Vyriausias ir Amžinasis Kunigas "gaivina savo Dvasia" (34).

Taigi Vatikano susirinkimas įpareigoja pašvęstuosius ganytojus ugdyti ir moters "vertę bei atsakomybę Bažnyčioje"! Jis įpareigoja palikti ir jai "veikimo laisvę bei lauką" ir atidžiai svarstyti "Kristuje"(!) ir jos "pateikiamus planus, siūlymus ir pageidavimus" (37).

Kokia nors kitokia laikysena moters atžvilgiu būtų priešinga Vatikano susirinkimo direktyvoms, nes susirinkimo tėvai labai aiškiai perspėja ir pabrėžia — remdamiesi Naujuoju Testamentu — kad "Kristuje ir Bažnyčioje nėra jokios nelygybės dėl...

lyties, nes... 'nebėra nei vyro, nei moters: visi jūs esate viena Kristuje Jėzuje' (Gal. 3, 28)" (32).

DABARTINĖS PROBLEMOS

Šiandien yra gyvai diskutuojamas klausimas: ar moteris galėtų priimti kunigystės šventimus? Tačiau ir tas klausimas šiandien jau stovi visai kitaip negu anksčiau — dar prieš Vatikano susirinkimą. Tada iš viso dar nebuvo kalbos apie pasauliečių bendrąją, taigi ir moters, kunigystę, gaunamą krikštu. Šiandien yra paaiškėję, kad pasaulietis vyras ir pasaulietė moteris vis dėlto dalyvauja Kristaus kunigystėje, tegu ir ne taip, kaip hierarchijai priklausančiam asmenims. Taigi bendrosios kunigystės moteriai užginčyti jau negalima. Tada belieka vien šis klausimas: ar moteris, jau būdama bendrosios kunigystės, gautos krikštu, dalyvė, galėtų, kaip ir vyras, "perimti tarnavimą bendruomenei", kiuriam reikia šeštojo — kunigystės sakramento? Tai jau būtų moters sakramentinės (pateptosios) kunigystės klausimas. Jį šiandien diskutuoja teologai. Tas klausimas yra įdomus (juo kalba ir A. Maceina savo paskutinėje knygoje "Krikščionis pasaulyje") ir jam reikėtų jau atskiro straipsnio. Kaip tą klausimą pati Bažnyčia toliau spręs, parodys ateitis.

Šeštąjį kunigystės sakramentą Kat. Bažnyčioje šiandien gali priimti tik vyrai. Tokia jau yra bažnytinė tradicija. Bet kaip tik čia ir norisi paklausti: ar ta vyriška tradicija nėra turėjusi įtakos į tam tikrą nusištatymą moters atžvilgiu Bažnyčioje? Juk ne paslaptis, kad vyrų vadovaujamoje Bažnyčioje pasaulietė moteris neturi tiek teisių, kiek jų turi pasaulietis vyras. Čia dar yra eilė nelygybių. Jos pasireiškia praktikoje. Tad ir tenka klausti: iš kur jos yra atsiradę ir kuo jos yra paremtos? Juo labiau, kad pats Vatikano susirinkimas sako, jog Bažnyčioje "bendra yra narių kilnybė, plaukianti iš jų atgimimo Kristuje" ir kad "Kristuje ir Bažnyčioje nėra jokios nelygybės dėl... lyties" (32).

Tad ar nėra tos nelygybės įneštos Bažnyčion iš politinio, iš visuomeninio gyvenimo

mo praėjusių laikų, kada moteris viešajame gyvenime dar tylėjo ir kada jos pasireiškimo laukas buvo vien namų ruoša, nes tada ji ir mokslų dar nėjo?

Tiesa, moters labai reikia stalui dengti ir bažnyčioms papuošti. Be jos vargu ar apsieitų bet koks didesnio masto bažnytinis renginys.

Tačiau moteris nėra vien blynų kepėja ar vaikų pynėja. Ji yra ir Kristaus kunigystės dalininkė. Ir ji yra apdovanota tikėjimo nuovoka ir žodžio malone. Tad ir tenka klausti: kokia vieta jai priklauso Bažnyčioje?

Moterys sudaro pusę bažnytinių bendruomenių. O tai jau reiškia ir pusę visų galimų minčių, pasiūlymų, sumanymų bei

planų Bažnyčios gerovei kelti. Moterims Bažnyčioje tylint — o gal net jas tildant — ar nėra tylai pasmerkiama ir pusė pačios Bažnyčios? Ir ar nėra šitaip susilpninamos ir pačios bažnytinės bendruomenės? Juk jos gyvuoja ir laikosi ne vienos kurios lyties asmenų (vyrų), o visų jų narių (taigi ir moterų) tikėjimo nuovoka bei žodžio malone.

Ispanijos vyskupų tarybos pirmininkas kardinalas Enrique y Tarancón, baigiantis paskutiniam vyskupų sinodui Romoje (1974 metų spalio mėnesį), yra sakęs, kad maskulinizmo (vyrizmo, vyrų persvaros) laikai tiek visuomeniniam, tiek religiniam gyvenime eina prie galo. Ir moteris dabar turinti rūpintis, kad Dievo tauta tikrai būtų verta savo vardo.

JĖZUITAI NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE

BR. KRISTANAVIČIUS, S.J.

XXIV. MISIJOS IR REKOLEKCIJOS

Misijos yra pamokslų, instrukcijų ir religinių pratimų eilė, skirta dvasiniam tikinčiųjų atsinaujinimui. Pamokslais ir pamokymais misijonieriai stengiasi išaiškinti tikintiesiems pagrindines tikėjimo tiesas, surištas su kasdieniu gyvenimu. Misijos paprastai užsitęsia savaitę ar dvi, išjudina tikinčiuosius iš dvasinio letargo ir kartais nulemia dalyvaujančių gyvenimą. Esant didesniai dalyvių skaičiui, jos vedamos moterims, vyrams ir vaikams atskirai. Dažniausiai misijonieriai esti vienuoliai. Bažnyčios nuostatai reikalauja, kad kiekvienoje parapijoje bent kas dešimtais metais būtų vedamos misijos.¹

Pirmieji misijonieriai buvo domininkonai ir pranciškonai. Jie kovojo prieš anų laikų erezijas, aiškino paprastas tikėjimo tiesas masėms ir stengėsi pagyventi religinį ir dorovinį tikinčiųjų gyvenimą. Šešioliktame šimtetyje prie dominikonų ir pranciškonų prisijungė tėvai jėzuitai ir tėvai kapucinai. Tėvai kapucinai stengėsi kiek galima arčiau sekti šv. Pranciškaus Asyžiečio pėdomis, dėvėjo skirtingus nuo pranciškonų

rūbus ir garsėjo liaudžiai pritaikintais pamokslais bei paprastu gyvenimu. Vesdami misijas, tėvai jėzuitai laikydavosi pagrindinių šv. Ignaco Lojolos parašytų rekolekcijų minčių, derindamiesi prie dalyvaujančių išsilavinimo, luomo ar profesijos. Matant didelę misijų naudą, devynioliktame šimtetyje kūrėsi pasauliečių kunigų sąjungos, kurios, patvirtintos ir prižiūrimos vyskupų, vedavo misijas.²

Žymiausias misijonierius Lietuvos nepriklausomybės laikais buvo T. Kazimieras Kudirka. Tas uolus kapucinas gyveno Ukmergėje, stengėsi atkurti Lietuvos kapucinų provinciją ir išgarsėjo savo iškalingais pamokslais. Jis aplankė ir JAV lietuvių parapijas. Nenorėdamas grįžti į savo provinciją ir nesutardamas su vokiečiais kapuciniais, įsikūrusiais Plungėje, jis išstojo iš kapucinų ordino ir mirė pasauliečiu kunigu.

T. Kazimiero Kudirkos gražiai pradėtą misijų darbą tęsė T. Jonas Bružikas ir kiti tėvai jėzuitai. Pabaigęs naujokyną ir pakartojęs filosofijos studijas Valkenburgo kolegijoje, 1928 m. T. Bružikas grįžo į Lietuvą, tapo Kauno Jėzuitų Gimnazijos direktorium

bei "Žvaigždės" redaktorium ir, atitrukdamas nuo direktoriaus ir redaktoriaus darbų, pradėjo vesti misijas bei rekolekcijas.

Pirmašias trejas misijas T. Bružikas vedė Miroslave (Slabadoje), Šakiuose ir Nemunaityje jau 1926 m.³ Tais mokslo metais vien tik T. Bružikas aplankė 11 Lietuvos miestų ir pravedė juose 15 misijų bei rekolekcijų. Jis galėjo tai padaryti, nes švietimo ministeris Leonas Bistras atleido jį laikinai nuo einamų gimnazijoje pareigų. Tais pačiais metais T. A. Fengeris pirmą kartą lietuvių kalba pravedė du kursus rekolekcijų mokiniams ir vieną kursą seselėms. T. Kipas pravedė du kursus rekolekcijų Kauno suaugusiųjų mokykloms (*Pavasarininkų* gimnazijai, *Saulės* mergaičių mokytojų seminarijai, *S. Daukanto* mokytojų seminarijai ir *Technikos* mokyklai,⁴ vieną kursą karininkams Šančiuose ir *Karo Mokyklai* bei vieną rekolekcijų kursą *Aušros* gimnazijoms, *Prekybos* mokyklai, progimnazijai ir *Seselių Kazimieriečių* gimnazijai. T. B. Andruška pravedė keletą rekolekcijų kursų kunigams ir vieną kursą seselių širdiečių mokytojų seminarijai, o T. Sūdhofas du kursus vokiečių kalba. Negalėdamas patenkinti visų prašymų, T. Kipas buvo priverstas siųsti kl. A. Mešlį vesti rekolekcijų vienoje gimnazijoje, kurios direktorius buvo kunigas. Tas kunigas taip T. Kipui pareiškė: "Verčiau tegul rekolekcijas praveda jūsų klierikas, negu kito ordino kunigas".⁵

Kad nereikėtų kiekvienais metais kreiptis į švietimo ministerį, pats respublikos prezidentas A. Smetona, prašomas T. Kipo, leido T. Bružikui pasilikti Kauno Jėzuitų Gimnazijos direktoriaus titulą ir bet kada vesti misijas. Matyt, kad ir jis vertino T. Bružiko apaštalavimo darbą.

Gavęs tokį prezidento leidimą (1929.X.8), T. Bružikas pasidarė gimnazijoje retu svečiu. Jis parvažiuodavo į Kauną porą kartų į mėnesį, pasirašydavo tuščius gimnazijos blankus, suredaguodavo naują "žvaigždės" numerį ir vėl skubėdavo į provinciją vesti misijų. Taip jis darbavosi per 5 metus. Prašomas JAV lietuvių kunigų, kurie girdėjo jo pamokslus, ir gavęs vyresniųjų leidimą,

1931 m. rugpiūčio 7 dieną T. Bružikas išvyko į JAV vesti misijų lietuvių parapijose. Su savim pasiėmė 4 tonas knygų, kurias tikėjosi išplatinti.⁶

Atvykęs į JAV, T. Bružikas visų pirma išsiuntinėjo knygas į didesnes lietuvių kolonijas, paskui ryžosi važiuoti į Čikagą, iš kur gavo daug kvietimų vesti misijas. Pakeliui stabtelėjo Eyton, Pa., kur pravedė misijas mažoje lietuvių parapijoje. Pasiėkęs Čikagą, nuvyko į Cicero, Ill., kur tuo metu šv. Antano parapijoje vedė noveną kun. Antanas Petrauskas, MIC. Vos pasibaigus novenai, uolus klebonas Jeronimas Vaičiūnas paprašė T. Bružiką pradėti misijų savaitę vyrams. Kadangi misijos pasisekė labai gerai, tuojau ir kiti kunigai kvietė T. Bružiką į savo parapijas. "Ir taip savaitė po savaitės vyko misijos, nežiūrint, ar laikas patogus, ar ne, ar pavasaris, vasara, ruduo ar žiema".⁷ Su knygų platinimu buvo kiek sunkiau, nes žmonės daugiausia buvo beraščiai, o čia gimęs jaunimas nesidomėjo lietuviška spauda. Tačiau per šešerius metus T. Bružikas išplatino net 5 tonas knygų. Labiausiai žmonės mėgo jo paties parašytą 61 puslapio knygelę, vardu "Jėzaus Širdis ir Šeimyna". Mėgstama buvo ir T. Kazimiero Kudirkos maldaknygė "Atlaidų Šaltinis".

Jėzuitų ordino nuostatais, kiekvienas Jėzaus Draugijos narys turi kasmet duoti T. Provincijolui savo darbų apyskaitą. Sužinojęs, kad T. Bružikas per vienerius metus pravedė 46 savaites misijų, Čikagos provincijos provincijolas parašė T. Kipui laišką, kad nustatytų T. Bružikui misijų skaičių. T. Kipas įsakė T. Bružikui 6 savaites vesti misijas, o septintą savaitę ilsėtis. "Bet ir taip susidarydavo per metus apie 43 savaitės misijų, kartais mažiau; bet aplamai per tuos šešerius metus peršoko 200 savaitių misijų ir apie ketvirtį milijono išpažinčių".⁸

Vesdamas misijas Mont Carmel, Pa., parapijoje, kur klebonavo kan. Juozas Končius, T. Bružikas praturtino savo misijų metodą vienu gražiu elementu. Misijos Mont Carmel pasitaikė gegužės mėnesio pradžioje. Moterų savaitė baigėsi Motinos dieną.

Misijonierius ragino moteris, kad eitų Komunijos su dukterimis, prisisekusios gyvų gėlių prie krūtinės. Štai T. Bružiko žodžiai apie susidariusia nuotaiką: "Buvo nepaprastai jaudinantis vaizdas. Motina viduryje, dukros iš šalių ėjo ir ėjo visa bažnyčia prie Dievo stalo. Prieš šv. Komuniją misijonierius jautriais žodžiais prakalbėjo į dukteris ir motinas, kad dukterys klausytų savo motinų, o motinos gražiai auklėtų savo dukteris. Atėjus vyrų sekmadieniui, buvo pamėginta ir su vyrais panašiai. Su vyrais irgi labai gražiai pasisekė. Dabar atėjo misijonieriui mintis, dėl ko atskirai daryti? Ar ne gražiau būtų, kad visa šeima eitų kartu prie Dievo stalo: tėvai iš kraštų, o vaikai vidury. Pamėgino, ir puikiai pasisekė. Vieni kitus atsiprašė ir prižadėjo ateityje gražiai šeimoje gyventi. Vyras ir žmona atnaujino moterystės priesaiką, o vaikai atnaujino meilę ir paklusnybę tėvams, o tarp savęs brolišką ir seserišką sugyvenimą. Verkė visa bažnyčia. Darėsi neužmirštamasis išpūdis, išėjo iš bažnyčios lyg nauji žmonės".⁹

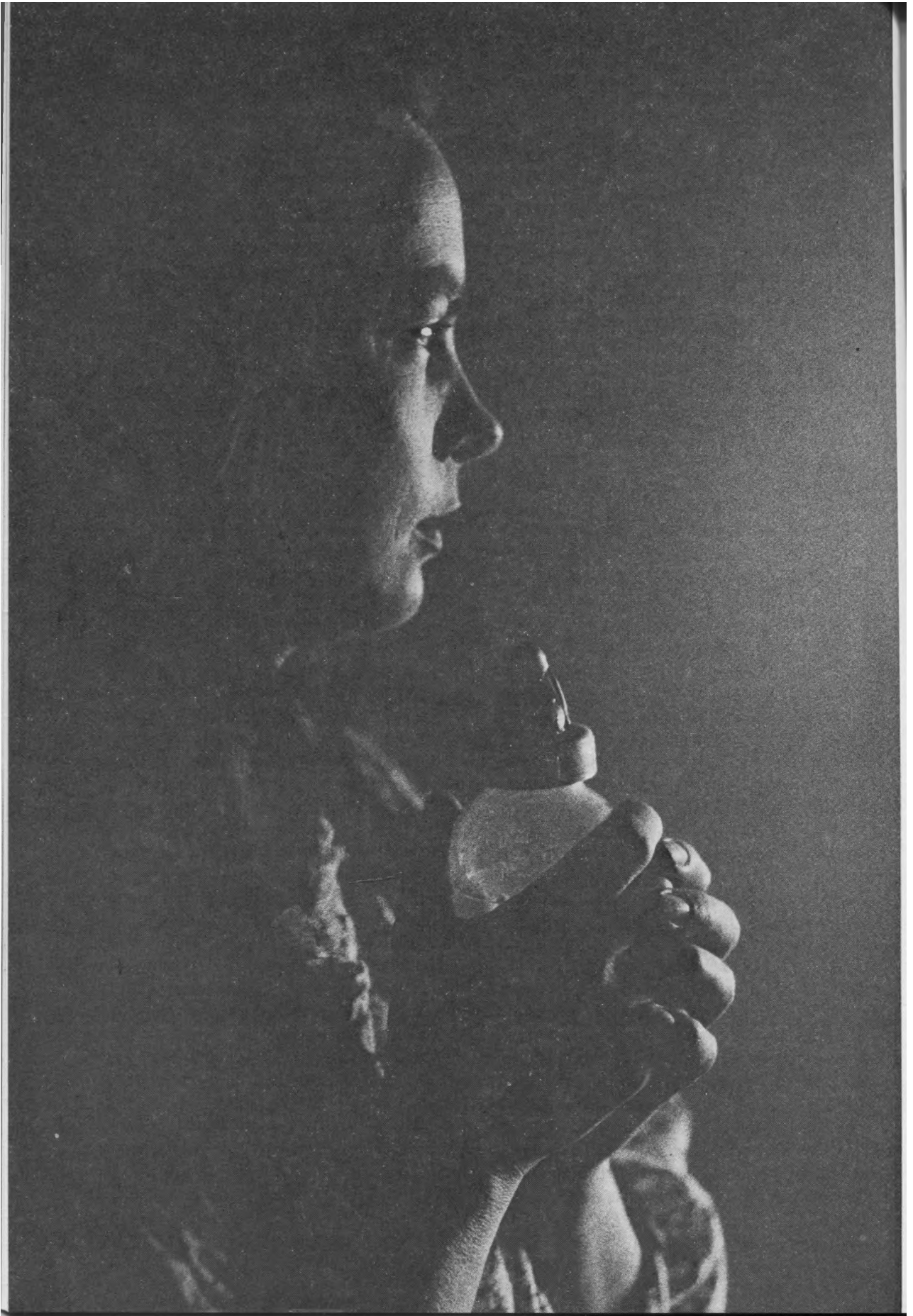
Vesdamas misijas, T. Bružikas vartojo savo metodą. Visų pirma siūsdavo žmonėms kvietimus, prašydamas dalyvauti misijoje. Jei kas nors nedalyvautų, tai jis eisias per namus ir asmeniškai juos kviesias. Gavę kvietimą, žmonės dažniausiai ateidavo. Atšalusius jis lankydavo namuose ir kviesdavo į misijas. Pasitaikydavo nemalonumų. Iš kai kurių namų buvo išvarytas. Lankydamas šeimas, tvarkydavo neteisėtas moterystes.¹⁰

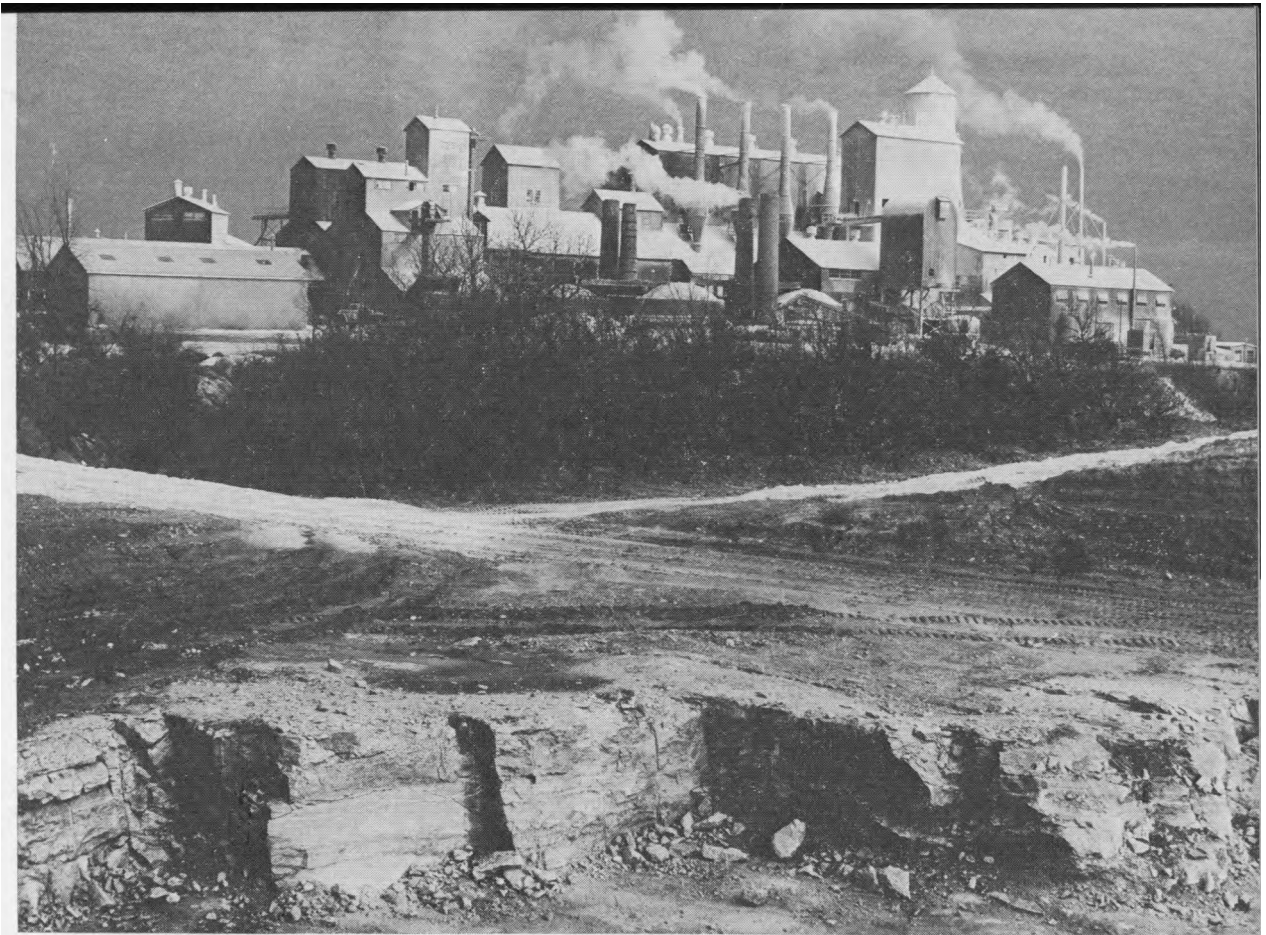
Pamokslų temos būdavo daugiausia apie žmogaus tikslą, apie nuodėmę, apie dangų ir pragarą, apie priemones išsigelbėti iš nuodėmės, apie religinę praktiką ir ištvermę. Misijų metu organizuodavo Maldos Apaštalavimą ir beveik kiekvienoje parapijoje Vyrų Apaštalavimą, ragindamas visus bendrai eiti šv. Komunijos.

T. Bružiko vedamos misijos užsibaigdavo labai išpūdingai. Paskutinę misijų dieną prieš pietus šeimos priimdavo bendrai šv. Komuniją. Miestuose vakarais, o bažnytkaimiuose po pietų apie trečią valandą būdavo pašventinamas misijų kryžius. Ažuolinį,

vainikais papuoštą ir misijonieriaus pašventintą kryžių vyrai tris kartus nešdavo apie bažnyčią, skambant varpams ir žmonėms giedant "Kryžiau Šventas". Pastačius kryžių į iškastą duobę ir jį sutvirtinus, misijonierius sakydavo paskutinį pamokslą. Pamokslo metu ragindavo žmones pakelti rankas ir daryti tam tikrus dorovinius pasižadėjimus. Po to jis šventindavo devocionalus, atnaujindavo krikšto įžadus ir suteikdavo visuotinius atlaidus. Miestuose misijų dalyviai išgydavo žvakes ir, atėję skirtą valandą į bažnyčią, jas uždegdavo. Užgesus elektros šviesai, žmonės jausdavosi lyg katakombose. Tada misijonierius paruoštais klausimais atnaujindavo tikėjimo išpažinimą ir krikšto įžadus. Atsisveikindamas su žmonėmis, T. Bružikas išdalindavo paveikslėlius, kuriuose suglaustai būdavo atspausdintos misijų mintys. Jis prašydavo pasimelsti už save ir prižadėdavo melstis už dalyvavusius misijose. Panašiai vesdavo misijas ir kiti tėvai jėzuitai.

Sėkmingiausios T. Bružiko misijos buvo prarastos 1939 m. Kauno katedroje. Pirmoji savaitė, kaip paprastai, buvo skirta moterims. Bet jų nė pusė netilpo erdvioje katedroje. Vos sutilpo vyrai. Jiems skirti pamokslai buvo transliuojami radijo bangomis visai Lietuvai. Pirmąją pamokslą T. Bružikas sakydavo 5 val. ryto darbininkams. Aštuntą valandą vėl pamokslas. Vakare, septintą valandą, sakydavo du pamokslus. Protarpiais klausydavo išpažinčių, kurios tęsdavosi iki 2 valandos nakties. Pasilsėjęs 3 valandas, kitą dieną T. Bružikas vėl laikydavo mišias 5 val. ryto ir sakydavo pamokslą. Ir taip per 16 dienų iš eilės. Kadangi ne visi galėjo atlikti išpažintį katedroje, tų misijų metu išpažinčių klausė Kauno kunigai visose bažnyčiose. Prieš paskutinę misijų dieną misijonierius laimino kūdikius. Tėvai ir vaikai pripildė visą katedrą, jos presbiteriją ir abi zakristijas. Sakydamas pamokslą, turėjo šaukte šaukti, kad nugalėtų vaikų šauksmus ir klyksmus. Kadangi vaikai buvo nekalti ir neturėjo už ką muštis į krūtinę, jis prašė juos mosuoti rankomis Kristui, kai jis laimins juos su Švč. Sakramen-

tu. "Motinos", taip rašė T. Bružikas savo atsiminimuose, "be galo buvo patenkintos ir, šluostydamos ašaras, džiaugėsi".¹¹ Vysyliškiuose misijos pasitaikė per pačią rugiapiūtę. Bijodami, kad rugiai neišbyrėtų, žmonės juos piovė naktimis, o dienos metuėjo klausyti pamokslų. Biržuose per misijas keli protestantai priėmė katalikų tikėjimą. Protestantų pastorius skambino kažkokiai ministerijai, kad nutrauktų misijas. Bet misijos vyko toliau, ir nuovados viršininkas sėdėjo pirmame bažnyčios suole. Per visą savo apaštalavimo laiką T. Bružikas pravedė beveik 1.000 misijų ir išklaušė daugiau kaip milijoną išpažinčių. Jei išpažinčiai būtų skyręs 5 minutes, per 50 kunigavimo metus jis būtų prasėdėjęs klausykoje devynerius su puse metų ištisai.

Daug gero buvo padaryta ir trijų dienų susikaupimais, vadinamais rekolekcijomis. Vesdami rekolekcijas, tėvai jėzuitai pateikdavo suglaustai šv. Ignaco Lojolos mintis, užrašytas jo knygoje, vardu *Dvasiniai Lavinimai*. Tas klasiškas rekolekcijų vadovėlis apima daugybę taisyklių, kaip elgtis su įvairių nuotaukų rekolekcijų dalyviais, kaip pateikti mąstymų medžiagą, kaip atskirti gerus ir blogus dvasios polinkius, apie ką mąstyti rekolekcijų metu, kaip egzaminuoti

T. Juozas Venckus, S.J.

savo sąžinę, koku būdu galima melstis ir pan. Pilnas šv. Ignaco rekolekcijų kursas tęsiasi per 30 dienų. Kadangi tik retas kas gali skirti tiek laiko dvasiniams lavinimams, rekolekcijos atliekamos per 8, 5 ar 3 dienas.

"Dvasiniai lavinimai", taip apibūdina šv. Ignacas savo rekolekcijas, "yra būdas paruošti dvasią, kad vengtų netvarkingų polinkių ir kad ieškotų ir rastų Dievo valią savo gyvenimo apsprendime sielos išganymui". Rekolekcijų vadovėlį šv. Ignacas parašė, galvodamas ne abstrakčiai, bet nagrinėdamas savo paties religinius ir dorovinius pergyvenimus ir ieškodamas tų pergyvenimų priežasčių.

Atsakęs į klausimą, kam yra sutvertas žmogus ir kiti tvariniai, šv. Ignacas leidžia rekolekcijų dalyviams mąstyti apie angelų, pirmųjų tėvų ir žmonių nuodėmes ir rodo, kokios buvo jų pasekmės. Paskui jis išvysto didingą Kristaus Valdovo kvietimą dėti pastangas, kad visas pasaulis paklustų Dievui. Sekančiais mąstymais jis nagrinėja Kristaus gyvenimą ir jo mokslo turinį. Į tuos mąstymus įterpiamas mąstymas apie dvi vėliavas — Kristaus ir šėtono — bei apie tris žmonių klases, skirtingas tobulumo atžvilgiu. Tarsi reziumuodamas visų mąstymų turinį, šv. Ignacas užbaigia savo rekolekcijas mąstymu apie Dievo meilę, kuri reiškiasi gamtinėmis ir antgamtinėmis žmogui suteiktomis dovanomis.

Turėdami ribotą trijų ar penkių dienų laiką, tėvai jėzuitai dažniausiai kalbėdavo apie žmogaus gyvenimo tikslą, apie nuodėmę, mirtį, pomirtinį atlyginimą ir pagrindines žmogaus pareigas. Rekolekcijų metu dalyvaujantieji pasimelsdavo, atlikdavo išpažintį ir priimdavo Komuniją. Kartais rekolekcijos apspresdavo jų pašaukimą ar gyvenimo kryptį.

Sekdami šv. Ignaco rekolekcijų metodu, lietuviai jėzuitai jungdavo jį ir su religinėmis vietos praktikomis. Tuo pasižymėjo ypač T. Juozas Venckus, mėgstamas moksleivių ir inteligentų rekolekcijų vedėjas. Su jo rekolekcijų metodu verta arčiau susipažinti.

Lankydamas gimnaziją, T. Venckus keletą kartų dalyvavo rekolekcijose, bet jos nedarė jam jokio išpūdzio. Mat, rekolekcijos susidėdavo iš vieno ar dviejų pamokslų šaltose bažnyčiose, kuriose mokiniai skubiai atlikdavo išpažintį ir eidavo namo. Todėl paprašytas vesti rekolekcijų, T. Venckus rašydavo gimnazijų kapelionams, kad parūpintų rekolekcijų konferencijoms sales ar šiaip didesnes patalpas. Jei salės būdavo mažos, rekolekcijose dalyvaudavo tik aukštesniųjų klasių mokiniai.

Kalbėdamas salėje, rekolekcijų vedėjas kalbėdavo ne iškilmingu pamokslų tonu, bet daugiau draugišku būdu ir matydavo dalyvaujančiųjų veidų išraiškas, iš kurių sprėsdavo, kas publikai patinka, ką ji supranta ir kaip jo žodžius priima. Salėse susidarydavo glaudesni ryšiai tarp rekolekcijų vedėjo ir dalyvių, kuriems patikdavo žemaitiškas T. Venckaus akcentas.

Pirmąją rekolekcijų dieną T. Venckus pradėdavo mišiomis 8 valandą. Atlaikęs mišias, skubėdavo į salę. Pirmosios konferencijos metu kalbėdavo apie Dievą, pasaulio tvėrėją, ir žmogaus gyvenimo tikslą. Po 15 minučių pertraukos, jis aiškindavo moksleiviams, kaip reikia naudotis jiems pavestais daiktais. Trečią valandą po pietų turėdavo dvi konferencijas apie 10 Dievo įsakymų. Po to sekėdavo palaiminimas Švč. Sakramentu. Palaiminimo metu kalbėdavo rožančių. Po palaiminimo atkalbėdavo su mokiniais vakarines maldas: Tėve mūsų, Sveika Marija, Sveika Karaliene ir Viešpaties Angelas. Atleisdamas mokinius, jis juos prašydavo, kad eitų namo susikaupę.

Antrą rekolekcijų dieną taip pat pradėdavo mišiomis. Po mišių kalbėdavo salėje apie pragarą, Dievo gailestingumą ir išpažintį. Paskui su visais mokiniais eidavo Kryžiaus kelius. Apėjęs Kryžiaus kelius, palaimindavo dalyvius Švč. Sakramentu ir eidavo klausyti išpažinčių. Esant didesniam moksleivių skaičiui, kapelionai kviesdavo į talką kaimynus kunigus.

Trečią rekolekcijų dieną T. Venckus pradėdavo konferenciją apie Eucharistiją arba Švč. Jėzaus Širdį. Po mišių kalbėdavo

T. Jonas Bružikas, S.J., Amerikoje

berniukams ir mergaitėms atskirai jų rūpi-
mais klausimais. Kartais būdavo ir klausimų. Juos pateikdavo dalyviai raštu. Nusi-
vedęs moksleivius į bažnyčią, uždėdavo
jiems škaplierius ir rožančių. Paskui palai-
mindavo Švč Sakramentu. Palaiminimo me-
tu mokiniai pasiaukodavo Švč. Jėzaus Šir-
džiai. Po pamaldų keliais žodžiais atsisvei-
kindavo su rekolekcijų dalyviais, kurie daž-
nai palydėdavo jį į geležinkelio ar autobu-
sų stotį. Kapelionai džiaugdavosi, kad daug
mokinių kasdien eidavo klausyti mišių ir
priimdavo Komuniją.

Vesdamas moksleiviams rekolekcijas, T.
Venckus dažnai vesdavo vakare rekolekci-
jas inteligentams. Jose dalyvaudavo valdi-
ninkai ir įvairių profesijų žmonės. Konfe-
rencijų temos būdavo apie moterystės pro-
blemas, žmogaus gyvenimo tikslą ir pras-
mę, nuodėmę, išpažintį, mandagumą ir t.t.
Per tris rekolekcijų vakarus turėdavo maž-
daug 8 konferencijas.

Moksleiviai ir inteligentai atlikdavo vadinamas atviras rekolekcijas, t.y. jie dalyvaudavo konferencijose ir pamaldose ir eidavo savo įprastas pareigas. Vienuoliai, vienuolės ir kartais kunigai atlikdavo uždaras rekolekcijas. Laisvu laiku jie nesikalbėdavo savo tarpe, neužsiimdavo įprastais darbais ir vengdavo išsiblaškimų.

Nepriklausomybės laikais Lietuvoje tėvai jėzuitai pravedė 458 misijas, 327 atviras rekolekcijas, 219 uždarytų rekolekcijų ir 38 novenas bei susikaupimo dienas.¹²

Misijos ir rekolekcijos buvo tiesioginė tėvų jėzuitų apaštalavimo priemonė, kuri pakankamai gerai atliko savo uždavinį. Tiesa, misijų ir rekolekcijų vedėjų būrelis buvo gana mažas, bet nepriklausomybės laikais jis nerado sau lygaus.

1.C.J.C. c. 1349.1

2. Palyg. *New Catholic Encyclopedia*, McGraw - Hill Book Company, New York, 1966, 937 P-

3. Palyg. T. Bružiko laišką T. Krištanavičiui, 1973.III. 13

4. *Kauno Historia Domus, 1926-1927*, 2 ir 3 p.

5. Kipp, Litauen, 51 p.

6-11. T. Bružiko atsiminimai, rankraštis, 66-70 p.

12. Palyg. *Kauno, Šiaulių ir Pagryžuvio Historia Domus, 1920-1939 m.*

TĖVAS RUPERT MAYER, S.J. (1876-1945)

J. VENCKUS, S.J.

Ar Dievas padarė tokius žmones, kokie jie yra, ar jie patys tokie pasidarė? Kai kurie žmonės pasako, kad jau tokia yra jų prigimtis, kad jie negali būti kitokie ir negali kitaip elgtis. Tad gali atrodyti, kad ne jų kaltė, jei ką nors bloga padaro. Kai kurie teisinasi, kad juos tokius Dievas sutvėrė. Tačiau filosofai aiškina, kad gimusio žmogaus siela yra kaip "tabula rasa" — kaip tuščia, neprirašyta lenta: ką savo gyvenime į ją įrašysi, toks ir būsi. Tad vienokia ar kitokia žmogaus asmenybė išsivysto, jį auklėjant ir jam pačiam auklėjantis.

Mūsų Ruperto tėvas buvo pirklys Švabijoje. Turėjo šešis vaikus: keturis berniukus ir dvi mergaites. Viena dukra, Hermano, tapo vienuole ir vėliau buvo žinoma vienuolyno viršininkė Japonijoje. Čia nemanome aprašinėti visų šeimos narių, tik tiek paminėsime, kad jie visi buvo labai vieningi, vienas kitam buvo atrama ir pagalba. Tėvai buvo labai uolūs katalikai: šventadieniais eidavo į bažnyčią, priimdavo sakramentus, laikydavosi Bažnyčios įsakymų ir šeimos tradicijų, kurias peržengti niekam nė į galvą neateidavo. Vaikų nereikėjo mušti. Tėvai vienas kito autoritetą palaikydavo. Užtekdavo tėvui ar motinai tik griežčiau į vaiką pažvelgti, ir jau tas žinodavo, kad turi kitaip elgtis, kad ką nors negerai padaręs.

Rupertas buvo geras mokinys, tik matematika blogiau sekėsi. Vėliau jis juokais sakydavo, jog Dievas žinojo, kad jis būsiąs vienuolis ir nereikės pinigų skaičiuoti. Šalia mokslo gimnazijoje užsiiminėjo ir kitais naudingais dalykais: išmoko groti smuiku, mėgdavo jodinėti arkliais, plaukti, fechtuotis.

Baigęs gimnaziją, norėjo stoti į jėzuitus, bet tėvas neleido. Sakė, jog jis tokiam žygiui esąs per jaunas, liepė pirma stoti į universitetą, tapti pasauliečiu kunigu, o vėliau, jeigu norės, galės įstoti į Jėzuitus. Tais laikais Vokietijoje buvo leista studentams vieną semestrą išklaudyti viename universitete, kitą kitame, tik doktoratui gauti reikėdavo ilgiau pabūti tame pačiame universitete. Rupertas studijavo Freiburge, Miunchene, Tiubingene. Įsirašė į katalikišką studentų korporaciją, kurios šūkis buvo: Tikėjimas, mokslas, draugiškumas, tėvynės meilė, padorumas. Mėgo lankyti teatrus, operas, koncertus. Atostogų metu, tėvams sutinkant, pasikviesdavo į savo namus draugų, kad būtų linksmiau ir įdomiau gyventi.

Išklausęs reikiamus dalykus universitete, įstojo į kunigų seminariją Rottenburge. Baigusiam universitetą čia tereikėjo pabūti vienerius metus ir išmokti kai kuriuos kunigui reikalingus dalykus. Į kunigus jį išvėntino vyskupas Keppleris (1899 m.), didelis dirbančios klasės gynėjas. Pirmiausia buvo paskirtas vikaru į Wuertenbergą. Čia visų

**T. R. Mayer, S.J.,
vadovauja vyru procesijai
Miunchene.**

buvo mylimas už savo darbštumą, mandagumą, uolų kunigo pareigų atlikimą. Mėgdavo lankyti parapijiečius, žaisdavo su vaikais, šelpė vargšus.

Pavikaravęs vienerius metus, paprašė vyskupa, kad leistų įstoti į jėzuitus. Bažnyčios kanonai numato, kad kunigui, norinčiam stoti į vienuolyną, vyskupas negali drausti. Įstojęs į jėzuitus, naujokyną atliko Feldkirche, Austrijoje. Jėzuitai buvo Bismarcko išvaryti iš Vokietijos, tad jie čia negalėjo turėti savo namų: naujokyną ir studijas atlikdavo Austrijoje arba Olandijoje. Rupert Mayer, po naujokyno dar papildęs reikiamas filosofijos ir teologijos studijas, pradėjo apaštalauti, vesdamas rekolekcijas ir misijas, dirbdamas įvairiose organizacijose ir sodalicijose. Ypač ėmėsi darbo su vyrais. Jėzuitai šį darbą labai vertina, nes vyrus yra sunkiau pritraukti prie religinio gyvenimo, negu moteris. Tėvas Mayer savo stipriu, vyrišku charakteriu mokėdavo vyrus pritraukti. Šis darbas jam labai sekėsi.

Kilus pirmajam pasauliniam karui ir žinant Tėvo Mayer charakterį bei patriotizmą, buvo aišku, kad jis savanoriu eis į karą. Jis baigė ir sanitarinius kursus, kad galėtų padėti ne tik kareivių sieloms, bet ir kūnams. Kai kurie manė, kad jis dirbs kur nors karo ligoninėje, toli nuo fronto, tačiau jis ėjo į pirmąsias mūšio linijas. Kad greičiau galėtų visur, kur reikia, nuskubti, ga-

vo žirgą. Jo draša buvo pasakiška. Kareiviai stebėjosi, kaip jo kulkos neliečia. Vienoje vietoje prancūzai taip smarkiai pradėjo spausti, kad vokiečiai jau rengėsi bėgti. Tada T. Mayer iššoko iš apkasų ir suriko, kad bavarai nebėga nuo priešų, bet jį vejasi. Jo taip padrašinti, visi šoko iš apkasų, puolė prancūzus ir atstūmė. Visur pasklido gandas, kad bavarai yra labai geri ir drašūs kariai.

1915 m. rugpiūčio mėnesį divizijos generolas von Stein pasiūlė Tėvą Mayer apdovanoti pirmosios klasės geležiniu kryžiumi. Tokio įvertinimo iki šiol joks kunigas, tuo labiau jėzuitas, nebuvo gavęs. Kariuomenės vadovybės viršūnėse kilo abejojimas, ar tokį aukštą garbės ženklą galima duoti katalikų kunigui, ir dar jėzuitui, kuris neturi teisės net Vokietijoje gyventi. Vis dėlto pasiūlymas buvo priimtas, ir T. Mayer gavo šį aukščiausią ordiną.

1916 metų pabaigoje įvyko didelė nelaimė — sprogo granata, ir šrapnelis sutriuškino T. Mayer koją virš kelio. Nebuvo kitos išeities — koją reikėjo amputuoti. Visi labai gailėjosi savo mylimo kapeliono, kuris turėjo palikti kariuomenę. Jam buvo pritaisyta medinė koja, prie kurios niekad negalėjo priprasti. Ji baisiai jį kankindavo, pratrindavo šlaunį, kuri kraujuodavo. Kiek galėdamas vis dirbo, sakė pamokslus. Šio straipsnio autoriui teko jį aplankyti Miun-

chene. T. Mayer kalbėdavo, nuleidęs galvą žemyn, tik per pamokslą ją iškeldavo aukštyn. Ypač su nepažįstamu asmeniu kalbėdavo labai atsargiai, apgalvodamas kiekvieną žodį. Jis nujautė Hitlerio atėjimą, suprato, kokie pavojai gresia. Atėjus naciams, T. Mayer stengėsi elgtis protingai, jų neerzinti, bet nesutiko atsisakyti pamokslų. Jis prisiminė apaštalų žodžius, kad Dievo reikia klausyti labiau, negu žmonių. Nors ir labai protingai, atsargiai elgėsi, bet vis tiek nacių buvo suimtas ir uždarytas Landsberg am Lech kalėjime. Šiame kalėjime nuo 1923 iki 1924 m. pabaigos sėdėjo ir Hitleris. Čia jis rašė ir savo garsųjį veikalą "Main Kampf".

Gestapo, siūsdama T. Mayer į kalėjimą, davė labai smulkias instrukcijas kalėjimo vadovybei: neleisti jam laikyti mišių, leisti Komuniją priimti tik vieną kartą per mėnesį. T. Mayer kalėjime labai daug kentėjo. Jis pasakoja, kad labai pasigedęs laikrodžio, be kurio laikas pavirsta beveik amžinybe.

Kartą jam buvo duota anketa atsakyti į įvairius klausimus: apie save, apie savo išeitą mokslus, skaitytas knygas, apie Hitlerį ir nacių partiją. Apie save jis atsakė plačiai ir atvirai, bet kai priėjo prie Hitlerio ir partijos, tai taip trumpai atsakė: "Apgailėstauju, kad negaliu atsakyti. Jeigu pasakyčiau tai, ką jaučiu, tai jūs užsigautumėte, o veidmainiauti aš negaliu. Niekados gyvenime nemėgau nei bailių, nei veidmainių".

Visiems buvo didelė staigmena, kai ši kalėjimą nutarė aplankyti kardinolas Faulhaber. Kalėjimo vadovybė sušaukė susirinkimą ir tarėsi, ką daryti. Buvo nutarta kardinolo apsilankymą visiškai ignoruoti. Atvykus kardinolui, T. Mayer buvo pakviestas į svečių kambarį. Jūdviejų pasikalbėjimas buvęs labai aukšto lygio, nebuvo paliesti nei partijos, nei kalėjimo klausimai. Kardinolas įteikė Tėvui Mayer lagaminą su visais mišioms laikyti reikalingais dalykais ir pranešė, kad jis galės kasdien laikyti mišias. Tai buvo prieš Gestapo įsakymą, bet kardinolas buvo gavęs leidimą iš paties teisingumo ministerio.

Hitlerio gimtadienio proga buvo suteikta kai kuriems kaliniams amnestija. Ją gavo ir T. Mayer. Iš pradžių jis nenorėjo priimti tos Hitlerio malonės, bet buvo priverstas. Išėjo iš kalėjimo 1938 m., ten išsėdėjęs šešis mėnesius. Tačiau neilgai galėjo laisvai apaštalauti. 1940 m. vėl suimamas ir uždarytas Ettal vienuolyne, kur turėjo išbūti iki 1944 m., kai atėjo amerikiečiai ir jį išvadavo.

Jam esant vienuolyne, buvo duoti griežti valdžios įsakymai, kaip jis turi elgtis. Už tų įsakymų vykdymą turėjo būti atsakingas kardinolas ir vienuolyno viršininkas. Jo korespondencija buvo sekama, griežtai uždrausta klausyti išpažinčių, bet vienuolyno pamaldose, atskirtas nuo kitų, galėjo dalyvauti.

Išėjęs į laisvę, vėl pradėjo apaštalauti, sakyti pamokslus. Per Visus Šventus nuėjo į bažnyčią laikyti mišių ir pasakyti pamokslą. Kalbėjo apie šventės evangeliją — apie aštuonis palaiminimus. Jam pradėjo staiga painiotis žodžiai. Pradėjo sakinį: Herr... Herrrr... (Viešpatie), atsirėmė į altorių ir mirė, stovėdamas, visai neparkritęs ant žemės. Tai buvo gražus simbolis — tas garsus pamokslininkas ir miršta stačias, sakydamas pamokslą...

Porą kartų teko melstis prie jo kapo Buergersaal kriptoje, kuris nuolat apkrautas šviežiomis gėlėmis. Jau yra užvestas ir oficialus procesas, norint jį paskelbti šventuoju.

Gal dabar mums yra aiškesnis atsakymas ir į pradžioje šio straipsnio pateiktą klausimą: ar Dievas padaro tokius žmones, kokie jie yra, ar jie patys tokie pasidaro? Aišku, turi bendradarbiauti žmogus su Dievu. Dievo malonės niekad netrūksta, bet žmogus neturi jos atmesti, turi ja pasinaudoti ir su ja veikti. Taip, be abejo, elgėsi ir Dievo tarnas Rupert Mayer.

Būti gerųjų giriamam arba blogųjų peikiamam yra lygiai tas pats dalykas.

Ciceronas

Eglė Juodvalkytė

CIKLAS "SŪPUOKLĖ"

I

Sėdėdama sūpuoklėje regiu namus:

prie tavo kojų trinasi
smulki . . .
sulysusi katė

šiurkščia ranka
jos galvą glostai
glostai...

Sėdėdama sūpuoklėje matau namus:

smulki
sulysusi katė
aštriais bejėgiais nagais
drasko tavo ranką

atsiremiu į sūpuoklės medinę atramą
ir šypsaus...

II

Blykstelėjo saulė

nieko nesakiau

nieko nesakiau
tik supdamasi saulės spinduly
krapščiau atsikerojusias
tamsias

žalių dažų lupenas
kurios
siaurėjančia spirale
leidosi
mažan kauburėlin.

III

skirsimės

tavo rankos šąla
bet tu skubėdama
paskutini kartą blizgini
sūpuoklės surūdijusią grandinę
nežiūri į mane ir nesakai:
skirsimės

O aš tave seku
verkdama
galvodama apie ašaras,
rūdis, grandinę:

(kokiais karčiais simboliais
gyvenimas maitina mus)

skirsimės

ilgainiui

įmerkiu pirštus
į tą sūru vandeni
ir juokiuos

Vladas Šlaitas

AUKSINIS BURBULAS

Ruduo.

Kiekvienas skersgatvis paženklintas
geltonu antspaudu.

Virš miesto
geltono aukso blizgesys.

Tai saulė.

Ir tykiai krenta rudenio pasaulyje
pirmieji buvusiu svajonių lapai.

O man ruduo
yra auksinis burbulas.

Ir gal ne burbulas.

Gal tiktai lengvas taktas.

Ir tykiai krenta rudenio pasaulyje
pirmieji buvusiu svajonių lapai.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S.J. / Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

POKALBIS, PAŠNEKESYS, PASKAITA, PRANEŠIMAS, PASAKOJIMAS

Nors šių žodžių reikšmė yra panaši, bet jie ne visi yra sinonimai. *Pokalbio* sinonimai yra *pašnekesys* arba *pašneka*. Tai yra mažiausiai dviejų asmenų pasikalbėjimas. Šis žodis, ypač skautų organizacijoje, yra įprastas netiksliai vartoti. Dažnai kiekviena paskaita, kiekvienas pasakojimas ar pranešimas yra įprasta vadinti pašnekesiu, nors ten jokio pasižnekėjimo ar pasikalbėjimo nebūna, bet kalba tik vienas asmuo, o kiti pasyviai klauso. Tokią kalbą reikėtų vadinti *paskaita*, *pranešimu* arba *pasakojimu*. Tokios kalbos iškilmingesnėmis progomis kartais vadinamos *prakalbotis*, o bažnyčioje — *pamokslais*.

Pašnekesys arba pokalbis gali būti ne tik tarp dviejų asmenų, bet ir tarp didesnės grupės žmonių, kai vienas kalba, o paskui su savo klausimais ar pastabomis bei papildymais įsijungia ir kiti. Jie yra kartu ir kalbėtojai, ir klausytojai. Tokių pokalbių ar pašneksiu dalyvius vadiname *pašnekovais*. Kai kalba tik vienas asmuo, o kiti klauso, tai jį vadiname *kalbėtoju*, *paskaitininku* arba *pranešėju*, o kunigą bažnyčioje — *pamokslininku*.

Tad netaisykime pašnekesio su paskaita ar pranešimu, o pašnekovo — su paskaitininku ar pranešėju.

SLAPYVARDIS AR SLAPYVARDĖ?

Tiek mūsų visuomenėje, tiek rašytojų veikaluose galima rasti abidvi šio naujadaro formas, bet bendrinėje kalboje yra teiktina tik vyriškoji jo forma — *slapyvardis*.

Šis žodis, sudurtinis daiktavardis, yra sudarytas iš būdvardžio *slapus* (slaptas) ir daiktavardžio *vardas* (su jungiamuoju balsiu-y-). Jis yra naujadaras, tad jo taisyklingumą galime nustatyti, tik remdamiesi kitais analogiškos darybos gyvais pavyzdžiais. Tokių sudurtinių žodžių, kurių pirmuoju dėmeniu eina būdvardis, o antruoju vyriškosios giminės daiktavardis, turime nemaža: *slaptaraštis* (slaptas raštas), *didmiestis* (didelis miestas), *didvyris* (didis vyras) ir t.t. Kadangi tokiais atvejais, kintant kamiengaliui, žodžio vyriškoji giminė dažniausiai išlieka, tai ir šiuo atveju taisyklinga ir teiktina vartoti *slapyvardis*. Moteriškoji forma *slapyvardė*, matyt, bus atsiradusi, nusižiūrėjus į panašios grupės žodžių priešdėlines formas, pvz. *pavardė*, *pravardė*.

NETEIKTINI PRIEVEIKSMIAI

Mūsų raštuose ir kalboje neretai vartojami netaisyklingos derybosrieveiksmai. Vienas būdingiausių šios rūšies netikslumų — tairieveiksmių su galūne *-iai* daryba iš būdvardžių su priesaga *-inis*. Tarmėse tokiųrieveiksmių beveik nerandame, tad nereikėtų jų dirbtinai kaitioti ir į mūsų rašomąją kalbą.

Tokios darybosrieveiksnius visada taisydavo ir J. Jablonskis. Pvz.: *asmeniniai* (= asmeniškai), *beprotiniai* (=beprotiškai), *esminiai* (=iš esmės), *finansiniai* (=finansišškai), *kultūriniai* (=kultūriškai), *medžiaginiai* (= medžiagiškai), *meniniai* (= meniškai), *tiesioginiai* (= tiesiogiai), *visuomeniniai* (=visuomeniškai) ir t.t.

Dabar paminėsime kelis spaudoje pastebėtus sakinius su šiais netaisyklingai sudarytaisrieveiksmiais: Aš jį *asmeniniai* (= asmeniškai) pažįstu. Ta mergina jį buvo *beprotiniai* (= beprotiškai) įsimylėjusi. *Finansiniai* (=Finansiškai) jis labai pajėgus. *Medžiaginiai* (= Medžiagiškai) Amerika pralenkia daugelį kitų valstybių.

Kai kam gali kilti klausimas, kaip pakeistirieveiksmį *vidiniai*. Nejaugi sakysi *vidiškai?*rieveiksmį *išoriniai* galima lengvai pakeisti žodžiu *išoriškai*, bet sunkiau surasti žinomą pakaitaląrieveiksmiui *vidiniai*. Žinoma, šiuos durieveiksmius galima pakeisti kitokiomis konstrukcijomis. Štai pavyzdys su tais mums nepriimtinaisrieveiksmiais: Pastatas labai gražiai atrodo ne tik *išoriniai*, bet ir *vidiniai*. Jį galima taip pataisyti: Pastatas labai gražiai atrodo ne tik *iš išorės*, bet ir *iš vidaus*. Bet ne visuometrieveiksmį *vidiniai* galima pakeisti konstrukcija iš *vidaus*. Kalbant apie abstraktesnius dalykus, toji konstrukcija netinka, nes yra perdaug "konkrečios" reikšmės.

J. Jablonskis analogiškos darybos ir tos pačios reikšmės žodį *vidujiniai* (iš būdvardžio *vidujinis*) taisė į *vidujai*. Tad ir minėtarieveiksmį *vidiniai* galima pakeisti į *vidujai*, padaryta iš būdvardžio *vidujis*. Norsrieveiksmis *vidujai* nelabai paplitęs ir nelabai įprastas, bet, reikalui esant, jį galima vartoti literatūrinėje kalboje. Štai keletas jo galimo vartojimo pavyzdžių: *vidinis* gyvenimas — *vidujai* gyventi, *vidiniai* nesutarimai — nesutarti *vidujai*, *vidinis* įsitikinimas — *vidujai* įsitikinti, *vidinis* turtingumas *vidujai* turtingas, *vidinis* skausmas — *vidujai* kentėti ir pan.

Daugeliui šisrieveiksmis *vidujai* gal nepatiks, bet kai geresnio nėra, tai reikia pasitenkinti tuo, ką turi. Žinoma, kai kuriuose sakiniuose tąrieveiksmį galime pakeisti ir kitomis konstrukcijomis, pvz: *gyventi vidujinį gyvenimą*.

AR GALIMA APLEISTI NAMUS?

Taip, galima. Jeigu tu namų neprižiūrėsi, jais nesirūpinsi, nevalysi, nešluosi, tai

jie tikrai bus apleisti, netvarkingi. Tačiau, kai norima pasakyti, kad iš namų *išėjau*, *išvažiavau*, *išvykau*, geriau būtų šio žodžio nevertoti, ypač kad tie minėti pakaitalai yra ir aiškesni, ir vaizdingesni. Taip pat veiksmazodis *apleisti* neteiktinas ir vietoj *praleisti*. Štai keli šio veiksmazodžio nepartarino vartojimo pavyzdžiai: Jau jis *apleido* šį miestą. Jau paukščiai *apleido* šaltuosius kraštus. Mokinys *apleido* daug pamokų. Būtų geriau čia taip pasakyti: Jau jis *išvažiavo* iš šio miesto (arba: *paliko* šį miestą). Jau paukščiai *išskrido* iš šaltųjų kraštų (arba: *paliko* šaltuosius kraštus). Mokinys *praleido* daug pamokų.

Bet žodis *apleisti* visiškai tinka, pavyzdžiui, tokiuose sakiniuose: Sodas buvo labai *apleistas*. Neapleisk savo tėvo senatvėje. Jis yra labai *apsileidęs*. Pievą *apleido* vandeniu.

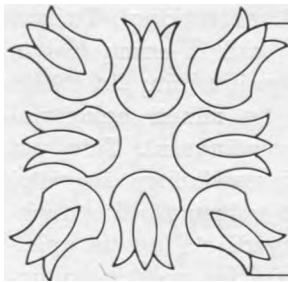
DU NESUPRASTI ŽODŽIAI

Kad javai gerai augtų, reikia daug rūpesčio ir darbo, bet piktžolės auga, klesti ir plinta be jokios priežiūros, be jokių pastangų. Panašiai yra ir visoje kitose srityse. Ne išimtis ir kalbos dalykai. Kad išgailėtų taisyklingi žodžiai ir posakiai, reikia daug pastangų, bet klaidos savaime plečiasi. Kas nors netaisyklingai ar ne ta prasme pavartos kokį žodį, ir žiūrėk — po keleto metų jau tomis klaidomis mirga mūsų knygos ir laikraščiai. Taip yra atsitikę ir su dviem gal jau ne taip dažnai, bet vis dėlto retkarčiais mūsų raštijoje ar pasikalbėjimuose vartojamais žodžiais — *abuojumu* ir *košmaru*. *Abuojumas* daugelio yra vartojamas *abejingumo*, o *košmaras* — *netvarkos*, *sąmyšio* reikšme. Bet tai yra visiškai klaidingas, netikslus šių žodžių vartojimas. Tikroji jų reikšmė yra visai kitokia.

Pažiūrėkime, kaip šiuos žodžius aiškina *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* (II laida, Vilnius 1972).

Abuojas, -a: 1. piktas, nedoras (apie gyvulį, žmogų). 2. įkyrus, grasus, pvz.: *Abuojas* vaikas. 3. prastas, biaurus (apie orą, kelią), pvz.: *Lyja*, *purvas* — keliauti *abuoja*.

Iš šio būdvardžio yra kilę daiktavardžiai *abuojumas*, *abuojųbė* ir veiksmazodis *abuo-*

Skyrių tvarko DANUTĖ BINDOKIENĖ

**RŪPESTĮ KELIA LIETUVOS EŽERU
NUSEKIMAS**

Šiuo metu Lietuvoje priskaičiuojama 2100 ežerų, kurių plotas didesnis negu vienas hektaras ir apie 1100 mažesnių kaip vienas hektaras. Bendras visų ežerų plotas yra apie 940 kvadratinį kilometrų. Tuo tarpu visų Lietuvos upių bendras plotas yra maždaug penkis kartus mažesnis. Beatodairinis melioracijos darbų vykdymas ir spartus vandens teršimas pramoninėmis bei ūkinėmis trašomis kelia atitinkamų gamtos apsaugos įstaigų rūpestį ir verčia sudaryti įvairius planus bei projektus, kad natūraliųjų vandenių (t.y. upių ir ežerų) teršimas bei naikinimas būtų sustabdytas. Žinoma, tai nedaroma vien estetiniais sumetimais

— Lietuvos gamtos grožio apsauga mažai rūpi komunistų partijos vadams, tačiau jau dabar pasitaiko, kad trūksta reikiamos kokybės vandens, o taip pat dėl to nukenčia žuvų ūkis.

Daug rūpesčio kelia ežerų vandens nusekimas, kuris per paskutiniuosius 20 metų yra būdingas visiems Lietuvos ežerams.

Dalis vandens lygio žemėjimo proceso yra natūrali: priklauso nuo metų sausrumo, ištekančių upelių vagų įsirežimo ir pan. Tačiau ežeruose, kurie nuseko dėl natūralių gamtinių priežasčių, vanduo nukrito tarp 0,3-0,5 metro, retai kur iki vieno metro ar daugiau. Toks vandens lygio nukritimas nedaug žalos padaro ekologiškai ežero sistemai. Kas kita, kai prie vandens nusekimo

jėti, t.y. darytis abuojesniam, blogėti, prastėti. Didžiajame arba akademiniam lietuvių kalbos žodyne (I t., Vilnius 1968) randame ir kitų šio žodžio formų, patvirtintų pavyzdžiais, paimtais iš įvairių tarmių. Pavyzdžiui, ten yra paminėtas ir bendrosios giminės daiktavardis *abuoja*, t.y. įkyrus žmogus, įkyrėlis: O tu, abuoja, ko tu čia lendi! Šalia būdvardžio *abuoja*s kai kur dar pasakoma *abuojus*, *abuojiškas*, o šalia daiktavardžio *abuojobė* vartojama ir *abuojystė*.

Kad būtų aiškesnė šių žodžių vartosena, dar duosime keletą iš liaudies kalbos paimtų pavyzdžių. Eidamas pasiimk lazda: jų šuva abuoja — gali dar įkasti. Mūsų jautis abuoja — saugokis. Negerų tėvų abuoji ir vaikai. Čia man abuoja, nebegaliu gyvent. Jis kasdien eina vis abuojyn. Tikra abuojobė, kai miške šalta. Ar neisi namo

neerzines šunų, tu abuojobė! Abuojiškesnio žmogaus dar nemačiau. Labai abuojus kelias — nusibodo važiuot.

Kitas daugelio ne ta prasme, kuri jam priklauso, vartojamas žodis — *košmaras*. Tai prancūzų kilmės žodis. Prancūzų žodis *cauchemar* mūsų žodynuose paprastai yra taip verčiamas: *baisus sapnas*, *slegiantis regėjimas*, *slogutis*. Perkelta prasme — *baisus*, *slegiantis* daiktas. Anglai jį verčia žodžiu *nightmare*, vokiečiai — *boeser Traum*, *Alpdruecken*, ispanai — *pesadilla*. Tad matome, kad *košmaras* nieko bendra neturi su *netvarka ar sąmyšiu*. Štai keli jo taisyklingo vartojimo pavyzdžiai: Savo kalėjime praleistus metus prisimenu kaip klaikų, baisy košmarą. Tas įvykis man buvo žudantis košmaras. Prisiminęs tą neseniai mane slėgusį košmarą, aš drebu iš baimės.

prisideda žmogaus ranka: tokie ežerai nukrito net iki dviejų-trijų metrų.

Tarp 1950-1970 m. nusausintų žemių plotas sudarė 1097 tūkstančius hektarų arba 36 procentus visų plotų (Mūsų *gamta*, Nr. 9, 1974). Iki šiol beveik be išimties buvo sausinamos visos pelkės ir drėgnos vietos, neatsižvelgiant į jų padėtį netoliese esančių ežerų atžvilgiu. Ypač žalingas melioracijos poveikis buvo pratekamiesiems ežerams. Pvz. nusausinus Gruodžio ežero (Molėtų rajonas) paežerines pelkes. Gruodžio ir Duobio ežerų vandens lygis nusmuko apie vieną metrą. Nusausinus kito Molėtų rajono Dūrių ežero pelkes, be šio ežero, buvo pažemintas vanduo dar Ilginio, Inketro, Limino ir Liminėlio ežeruose. Telšių rajone nepažįstamai pasikeitė Biržulio, o Varėnos rajone — Pilvingio ežerai.

Dėl melioracijos darbų, atliktų už ežero baseino ribų per paskutiniuosius 20 metų, apie 3 metrus pažemėjo Beržuvio ežero vanduo (Švenčionių rajone). Nežiūrint to vandens atsargų sumažėjimo, iš šio ežero būtiniams reikalams kiekvieną dieną dviem mašinomis cisternomis vežamas vanduo ir tuo dar greitinamas ežero galas.

Daugelio ežerų nusekimo priežastis yra pusiau natūrali: prie nemažo skaičiaus ežerų ištekamųjų upelių anksčiau buvo pastatytos užtvankos. Paliktos be priežiūros, jos išgriuvo, o ežeruose vanduo nuseko. Prie šios nusekusių ežerų grupės priskiriami: Alaušas (Utenos rajonas), Siesartis (Molėtų raj.), Katišius, Margis, Unguris (Trakų raj.), Lukštas (Telšių rajonas) ir daug kitų.

Ežerų vandens lygio pažemėjimas neišvengiamai atsiliepia jų gyvenimui: sumažėja ežerų plotas ir vandens atsargos. Išnirus į paviršių pakraščių dugno daliai, sunaikinamos žuvų neršyklos ir jų mitybos bazė. Sumažėjus vandens ežeruose ir jiems paseklėjus, suaktyvėja ir ežerų užaugimo procesai, pagreitėja ir jų užteršimas. Kai kuriuose ežeruose iš pagrindų pasikeitė ir visa ekologinė sistema.

Šiuo metu paežerinių pelkių sausinimo projektus tikrina ir koreguoja Gamtos apsaugos komitetas. Tačiau ežerų vandens

lygio pažemėjimo atvejų pasitaikė ir per trejetą pastarųjų metų (to komiteto veiklos kategorijoje). Pvz. Beržuolio ežeras Trakų rajone pažemėjęs apie du metrus (tas pat atsitiko ir su Armonos ežeru Ukmergės rajone), Utenos rajone Girbio ežero vanduo nusmukęs daugiau kaip pusę metro ir pan.

Nežiūrint, kad švaraus vandens ir ežerų nusekimo problema labai aktuali, šiuo metu skundžiamasi žinių apie ežerus ir juos supančius faktorius trūkumu. Ežerų tyrinėjimui skiriama nedaug dėmesio. Iš visų Lietuvos ežerų yra stebima ir tiriama tik dešimt. Nesant pakankamai hidrologinių charakteristikų, duomenų apie vandens svyravimus ežeruose, atitinkamos mokslinės įstaigos negali siūlyti teisingų sprendimų dėl ežerų naudojimo krypties, kai tuo tarpu "iš aukščiau" primygtinai reikalaujama įvykdyti vis daugiau "penkmečio planų", pristatyti daugiau ūkio produktų ir pramonės gaminių į Didžiosios tėvynės aruodus. Jeigu dėl to ir neatitaisomai nukentės vienos okupuotos šalies ekologija — Maskvai mažai terūpi.

NEVARŽOMA MENO LAISVĖ

Komunistinei spaudai dažnai užkliūva išėivijoje pasigirstą balsai, kad Sovietų Sąjungoje varžoma bet kokia kūrybinė laisvė ar prievarta nustatomos gairės, pagal kurias kūrėjas (dailininkas, muzikas, rašytojas ar kit.) turi kurti. Kiek tie priekaištai yra teisingi, galime pastebėti kad ir iš tokios kronikinės žinutės, išspausdintos "Tiesoje" gruodžio mėn. pradžioje (Nr. 282, 1974). Rašoma, kad gruodžio mėn. 2 d. Maskvoje prasidėjo TSRS Dailės akademijos XXXI sesija. Čia buvo svarstoma tapybos, skulptūros, grafikos skyrių, dekoratyvinės taikomosios dailės skyriaus ir kultūrinė bei mokslinė veikla. Sesijos dalyviai numatė 1975 metų darbo planą, kuris yra bendras ne tik pačios Rusijos menininkams, bet taip pat ir satelitinių ir okupuotų valstybių (taigi ir Lietuvos) kūrėjams. Praėjusių metų užduotis menininkams buvo — parodyti tarybinį žmogų, kaip statytoją, didvyrį, kūrėją, parodyti įvairų pačios šalies gyvenimą. Dailininkai savo uždavinį įvykdė.

Apie vaikų melą

A. Protas

Jeigu kuris nors žmogus tvirtina, kad visada sako tiesą, žinokite, kad yra ne taip. Psichologai ir psichiatrai yra įrodę, kad tokių žmonių praktiškai nebūna. Todėl galima kalbėti tik reliatyviai apie nemeluojančius.

O kaip vaikai? Ar jie meluoja? Priešmokyklinio amžiaus, maždaug iki penkerių metų, vaikai nemeluoja. Nors ir jie pasako netiesą, tačiau pasako, to nežinodami, be jokio tikslo apgauti.

Vaiko fantazija yra labai gyva, o atskiri mąstymo elementai ir logika dar nepakankamai išvystyti. Ir kai toks vaikas suklysta, pasako ne taip, kaip yra, "išsigalvoja ką nors", tai dar nereiškia, kad jis meluoja. Mažamečiai vaikai kai kada savo norus sutapatina su tikrove ir net patys pradeda tuo tikėti. Blogai, jei tokie vaikai baudžiami, vadinami melagiais, nes bausti nėra už ką — jie nieko bloga nepadarė. Ateis laikas, paūgės ir ims suvokti, kad tik įvykdyti

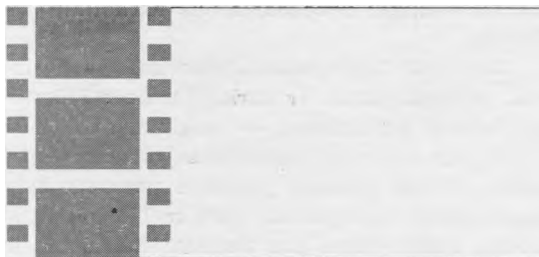
nes "tvirtai laikėsi lenininių partiškumo ir liaudiškumo principų, glaudžiai siejo savo kūrybą su liaudies gyvenimu". Šių metų (1975) kūrybinė linkmė eis penkmečio užbaigimo keliu. Numatyta surengti šios parodos: "Didžiosios pergalės 30-tosios metinės", "Šalies jaunystė", "Šlovė darbui". Kiekviena respublika dar turės suorganizuoti kūrybinių, skirtų "fašizmo sutriuškinimui ir šalies išlaisvinimui", parodas. Taigi, Lietuvos dailininkams šių metų darbas jau nustatytas, belieka susirinkti teptukus ir įsijungti į "laisvą, nevaržomą" kūrybą.

norai tampa tikrove. Mažų vaikų kalbose gali realizuotis jų baimės; t.y. tas, ko jie labai bijo, jiems atrodo, kad jau įvyko. Taip, pavyzdžiui, vienas vaikas labai bijojo sudaužyti pieno buteliuką ir vieną dieną pasakė savo tėveliams verkdamas, kad jį sukūlęs. Nustebę tėvai rado buteliuką visiškai sveiką.

Daugelis vaikų iki penkerių metų amžiaus nesugeba skirti sapno nuo tikrovės. Todėl jie gali papasakoti sapną kaip tikrą, įvykį.

Kita vadinamo netikrojo vaikų melo priežastis yra nesugebėjimas tiksliai lokalizuoti įvykių laike. Kai vienas tėvas parvedė savo mažametį sūnelį iš darželio, pastarasis papasakojo, kad eidami sutiko kaimynų mergaitę, kuri jam parodžiusi liežuvį. Kai tėvas pasakė, kad nieko panašaus nebuvo, tada paaiškėjo, jog toks įvykis iš tikrųjų buvo, tačiau ne tą dieną, o maždaug prieš savaitę.

Iš kitų priežasčių būtų galima paminėti nesugebėjimą atskirti esminių požymių nuo neesminių, žinių stoka, daiktų ir reiškinių pažinimo ribotumą. Didelės reikšmės turi vaikiški jausmai ir troškimai, kurie savotiškai nuspalvina jų pasisakymus. Kai mano ketverių metų sūnus Mindaugas po pasivaikščiojimo su manim pasigyrė mamytei, kad meškere pagavęs upėje žuvį, aš žinojau, kad jis nemeluoja, nes pats mačiau, kaip jis "meškerojo". Mindaugelis pririšo prie pagalio virvutę ir ilgokai laikė ją įmerkęs į upės vandenį. Vėliau, radęs prie kranto negyvą žuvytę, paėmė ją į rankas, žaidė,

"N

tfimao

THAT'S ENTERTAINMENT...

Pramoginis filmas, sudarytas iš Metro - Goldwyn - Mayer kelių dešimtmečių filmų, parenkant kas juose žaismingiausio ir publikai labiausiai patraukiančio. Režisavo Jack Haley, muziką pritaikė Henri Mancini.

Parinkti įvairių filmų gabalai, kur pasirodo filmų žvaigždės: Fred Astaire, Bing Crosby, Gene Kelly, Peter Lawford, Liza Minelli, Donald O'Connor, Debbie Reynolds, Mickey Rooney, Frank Sinatra, James Stewart, Elizabeth Taylor ir kai kurie kiti.

Kadangi sudaryta iš daugelio kitų filmų, koncentruojant medžiagą apie atskirus pasižymėjusius aktorius, tai ekrane ryškiai matyti ir jų augimas, sužibėjimas... Filmą patrauklus, žiūrovą suintriguoja, ir pusantros valandos praeina kaip bematant.

visur su savimi nešiojosi ir buvo labai patenkintas.

Vėliau atsiranda jau ir tikras melas. Dažnai vaikas meluoja iš baimės. Jis bijo bausmių, ypač fizinių. Šią ligą gydo sveika šeimos atmosfera, supratingumas, pasitikėjimas, tėvų pavyzdys. Teisingai auklėjant, galima pasiekti, kad vaikas nebijotų pasakyti, jei jis nusikalsta, gauna blogesnę pažymį ir pan. Kiti meluoja iš gėdos. Iš tikrųjų ne vienam žmogui kartais tenka gėdytis vieno ar kito savo poelgio, tačiau reikia turėti drąsos prisipažinti. Jau ir vaikas turi mokytis nugalėti savo tuštybę ir neįsižeisti, kai yra teisėtai kritikuojamas.

Dažniausia melo priežastis yra nesveiki tarpusavio santykiai tarp tėvų ir vaikų, tarp vaiko ir jo broliukų ar sesučių. Meluodamas vaikas nori kompensuoti savo mažavertiškumą, siekia didesnio pripažinimo.

Ši filminė mozaika apima ilgą laikotarpį, pradedant nuo tyliųjų filmų, pereinant prie garsinių ir spalvotųjų, taigi čia ne vien Hollywoodo žvaigždžių, bet ir paties filmo istorija, vaizdžiai parodyta įvairių laikotarpių iškarpomis. Kartu parenkamos ir skambiausios melodijos, patrauklesnės scenos, gyvesni baletai. Pro žiūrovo akis pralekia rinktiniai gabalai tokių filmų, kaip *The Broadway Melody*, *Gigi*, *The Great Ziegfield*, *Seven Brides for Seven Brothers*, *The Band Wagon*, *Royal Wedding*, *The Barkleys of Broadway*, *Dangerous When Wet*, *A Star is Born* ir kt.

Visas tas *That's Entertainment* filmas yra švarus, meniškas, visai šeimai tinkantis muzikalus, patrauklus dalykas, kurį verta visiems pamatyti. Tai rinktinių pastatymų ir rinktinių scenų kompiliacija. MGM bendrovė yra pasta-

Kiti vaikai meluoja, norėdami būti dėmesio centre. Jiems patinka, kai klausytojai jais žavisi, nori pasirodyti sumanūs, drąsūs, verti pagyrimo. Be to, melo priežastis gali būti kai kurie susirgimai. Dažnai meluoja vaikai, kuriems vystosi pataloginiai charakterio bruožai.

Tėvams svarbu išaiškinti melo priežastis ir pagal galimybę jas pašalinti. Tai padės daugiau, negu tiesioginiai priekaištai, baramai ir bausmės, kurios nepakerta melo šaknų, o tik sudaro sąlygas dar labiau joms keroti. Yra dvi pagrindinės neteisingos tėvų reakcijos į vaikų melą. Vieni tėvai nekreipia dėmesio, žiūri į tai labai nuolaidžiai, girdi, visi vaikai meluoja. Kiti priešingai — per daug drammatizuoja vaikų melą — laiko tokius vaikus dideliais nusikaltėliais, grasiina pataisos namais, stipriai baudžia. Šios abi tendencijos yra kraštutinės ir blogai veikia vaikų psichiką.

čiusi apie 200 filmų ir šiam filmui panaudotos iškarpos net iš 70. Vaidyba, dainos, muzika patiks ir senam, ir jaunam.

THE TAKING OF PELHAM ONE TWO THREE ...

Mūsų laikams aktualus filmas, vaizduojas pagrobimą New Yorke požeminio traukinio, reikalaujant milijono dolerių varduotpinigių, grasinant visus keleivius išžudyti.

Filmas pagamintas dabar bene veikliausiai besireiškiančios United Artists bendrovės, režisuotas Joseph Sargent, sukurtas pagal John Godey veikalą; skriptas paruoštas Peter Stone.

Susidaro nemaža intriguojanti įtampa, kai ekrane išryškėja nedidelė banda sąmokslininkų, kurie atkabina traukinio pirmą vagoną ir jį pagrobia su 20 keleivių.

Prasideda įtemptos derybos tarp miesto vadovybės, požeminių traukinių administracijos, policijos ir pagrobėjų. Palaikomas ryšys telefonu, paties miesto gatvėse policijos daliniams rikiuojantis į patogesnes pozicijas sugriebti tuos pagrobėjus ar, miesto galvoms sutikus išmokėti varduotpinigių, juos policijai gabenant galvotrūkčiais, kad būtų atlikta pagal pagrobėjų nustatytą laiką, nes grobėjai ne tik grasiina, bet ir nušauna vieną įkaitą — traukinio konduktorių.

Čia savo sumanumu reiškiasi policijos leitenanto vaidmeny Walter Matthau, pagrobėjų vadą vaizduojas Robert Shaw, policijos inspektoriaus vaidmeny Julius W. Harris, valingas burmistro padėjėjas Tony Roberts. Burmistro vaidmeny Balsam prajuokina publiką, kai svarbiu sprendimo motyvu išryškina klausimą, kad, sumokėjęs milijoną varduotpinigių, jam atsiras 20 palankių balsuotojų. . .

Filmo pavadinimas paimtas iš pagrobėjų vado kartojamų žodžių.

Nors filme yra intrigos, bet netrūksta taip pat žiaurumų ir žudymų. Vietomis vartojamas labai grubus gatvės žodynas. Jokių žymesnių vertybių jame nėra.

CLEOPATRA JONES

Šis spalvotas Warner Bros filmas, kaip ir eilė kitų tos rūšies, atsirado negrams įgijus didesnės reikšmės viešajame gyvenime. Pagrindinė šio filmo herojė Cleopatra Jones yra negrė. Jos vaidmuo gambiai atliekamas, laimi žiūrovų simpatijas. Ji begalinės drąsos, mikli karati kovotoja, gera šaulė, puiki automobilio vairuotoja, sugebėdama nugalėti šimtus kliū-

čių automobiliu bebėgdama nuo narkotikų platinotojų.

Taip pat filme vaizduojama baltaveidė dama, padugnių namo ir narkotikų lizdo laikytoja, baltieji policininkai — neigiami tipai, nors vyriausias policijos valdininkas padorus. Apskritai, filmas daugiau palankus negrams, kaip baltiesiems, nors parodo gerų ir blogų tipų iš abiejų rasių. Jame yra nemažai nužudymų ir žiaurumų, užtat jis tetinkamas suaugusiems ir tai su kai kuriais rezervais. Nors nėra jame nešvankumų, bet brutalaus žiaurumo gana gausu.

5 FINGERS OF DEATH

Tai spalvotas Warner Brothers filmas, vaizduojas dvi japonų karati ir panašias sportų mokyklas, kurios savo tarpe ne tik konkuruoja ir lenktyniauja, bet net, galima sakyti, kariauja, ir tai vienai iš jų panaudojant brutalius užpuolimus, konkurentų sužalojimus, net nužudymus. Yra filme ir romantiškos meilės, bet daugiau muštynių, grumtynių ir žiaurumų. Tauresnysis herojus pasiekia pergalę, bet apskritai filmas savo mušeikišku žiaurumu palieka gana slegiantį įspūdį, nors gašlumo scenų jame ir nėra. Matydamas šį filmą, žiūrovas galės susipažinti su karati ir artimų sporto šakų pasireiškimu rungtynėse, išvirstančiose, deja, į kruvinus iškrypimus. Bet jei kas ir nematys šio filmo, didelio nuostolio neturės.

BLOOD ON THE SUN

Taiwano kinų gamybos filmas, vaizduojas sunkiąsias Kinijos dienas japonų okupacijos metu. Kinų patriotai organizuoja pogrindžio veiklą, treniruoja savo vyrus partizaninėm kautynėm, ruošiasi sukilti prieš okupantus. Japonai, siekdami užakcentuoti savo pirmavimą, organizuoja sportines rungtynes tarp rinktinių Japonijos čempionų ir kinų savanorių, kurie išdrįsta su jais grumtis. Čia su dideliu vikrumu ir jėga atliekami karati, džiuđžitsu ir ristynių numeriai. Į tai daugiausia filmas ir koncentruojasi, todėl jame daugiau sportinės akrobatikos, kaip vaidybos laimėjimų. Ryškiai pasirodo vadovaujančiame vaidmeny jauna kinų moteris. Apskritai filmas gana žiaurus, su daugeliu kruvinų muštynių ir mirčių.

BLOOD ON THE DRAGON

Patriotinis Taiwano kinų filmas, panašiai kaip ir "Blood on the Sun". Kaip ir pats pavadinimas pasako, gana žiaurus — su kruvlno-

KODĖL VAIKAS BLOGAI MOKOSI?

Perskaitęs panelės Želvytės straipsnį (L.L. 1974 m. lapkričio mėn.) “Kodėl vaikas blogai mokosi”, turiu pastebėti, kad ji nuodugniau nagrinėja tik vieną blogo mokymosi priežastį — protinį atsilikimą. Kitą priežastį — tingėjimą tik netiesiogiai, prabėgomis pamini. O dar kitą dažną priežastį — kad mokytojai ir jų mokymo būdas vaikui nesukelia reikiamo įdomumo ir dėmesio, ji visai nutyli. Gal tai yra suprantama, žinant, kad straipsnis rašytas ne pedagogės, bet gydytojos. Taip pat galima manyti, kad ji neturi savo vaikų, nes iš pavardės matyti, kad yra panelė.

Paprastas tingėjimas, kurio priežastis nėra protinis atsilikimas ar šiaip fizinis defektas, yra labai dažna vaiko blogo mokymosi priežastis.

mis grumtynėmis tarp patriotų kinų ir okupantų mongolų. Filme išryškintas mongolų žiaurumas ir gilus kinų patriotinis pasišventimas. Tikrovės nelabai paisoma. Vienas kinas ar maža jų grupelė ištaško ginkluotą mongolų būrį. Filme taip pat gana daug sportinės akrobatikos, besireiškiančios karati, džudžitsu ir panašių numerių panaudojimu. Filmo slinktis gyva ir intriguojanti, nors vaidybos gilumu nepasižyminti.

THE KLANSMAN

Paramount filmas, susuktas pagal W. B. Huie romaną apie Ku Klux Klano baltaisiais apsiaustais narius ir jų grumtynes su savo teisių reikalaujančiais negrais, kuriuos agituoja iš toliau atvykstantieji negrai ir baltieji studentai. Filmą vaizduoja tariamus prieš keliolika metų įvykusius dalykus, bet perteikia juos dabarties nuotaikomis. Yra keletas stipresnių aktorių. Richard Burton vaizduoja pietietį džentelmeną, reiškiantį simpatijas negrų teisėms, Lee Marvin vaidina svyruojantį, bet vis dėlto teisingumo kryptimi pasinešantį šerifą,

Toks tingėjimas dažniausiai įsigali pirmaisiais mokykliniais metais, tėvams pro pirštus leidžiant pamokų paruošimą. Tai paprastai išplaukia iš tėvų, o kartais ir iš mokytojų pažiūros, kad pirmieji metai nesą taip svarbūs, kaip aukštesnieji skyriai ar gimnazija, todėl nėra reikalo pačioje pradžioje vaiko per daug spausti. Vaiko palinkimas į tingėjimą toliau auga, kai jis pajunta, kad nėra jokių bausmių ar nemalonumų, kai jis neparuošia užduotų pamokų ar kitų įsipareigojimų. Tad, gal būt, esminė vaiko tingėjimo priežastis yra drausmės stoka namie ir mokykloje.

Kita blogo mokymosi priežastis yra mokytojo nesugebėjimas įdomiai išaiškinti mokomąjį dalyką. Čia galima pasakyti, kad visai nėra “įdomių” ar “neįdomių” dalykų. Dalyko įdo-

o J. Simpson čia jau su priemonėmis nelabai tesiskaitęs negrų militantas, o Cameron Mitchell yra šerifo pavaduotojas ir Ku Klux Klano narys, nevengiąs kietų priemonių, net ir pastangų negrę brutalia prievarta priversti nusilenkti.

Filmas apskritai nekokios vertės vaidybiniu atžvilgiu, dar blogesnis moraliniu: moterų skriaudimas, kastravimas, žudymai, rasinis teroras, jokių svarbesnių rasinių sprendimų neįskelimas yra paveikę, kad filmas yra įtrauktas į nevertų žiūrėti sąrašą.

2001: A SPACE ODYSSEY

Fantastinis filmas apie tarpplanetines erdvių keliones. Įvairiausios keistos išvaizdos erdvių laivai, svorio nejutimo pavaizdavimas, užšaldytų keleivių “karstai” ir kiti išsvajoti dalykai. Neįprastų keistenybių mėgėjams filmas gal ir bus intriguojantis, bet daugumai žiūrovų — kiek nuobodus, nes koncentruojamasi ne į vaidybos dramą, o į erdvių kelionių nuotykius, kurie nėra jau čia taip labai idomūs.

Juozas Prunskis

mumas ar neįdomumas priklauso nuo mokytojo vartojamo metodo. Geras mokytojas ir "neįdomų" dalyką gali padaryti įdomų.

Nors panelė Želvytė savo straipsnyje pastebi, kad silpnai besimoką vaikai turi būti ištirti ir turi būti nustatyta jų blogo mokymosi priežastis, t.y. ir ji sutinka, kad ne visuomet protinis atsilikimas ar koks fizinis defektas yra toji priežastis, bet vis dėlto į šią prabėgimą paminėtą pastabą daugelis skaitytojų neatkreipė dėmesio. Straipsnis kai kuriems skaitytojams galėtų sudaryti įspūdį, kad, jei tavo vaikas blogai mokosi, tai gali būti tikras, kad jis yra atsilikęs proto arba bent turi kokį fizinį negalavimą. Toks įspūdis, be abejo, būtų klaidingas. Tad šio mano rašinėlio tikslas ir yra atkreipti skaitytojų dėmesį, kad klaidingai neinterpretuotų panelės Želvytės straipsnio.

Šiaurėupio Žvejys

KUR DINGO KLAUSIMAI?

Gerbiamoji Redakcija,

"Laiškus Lietuviams" skaitau jau labai seniai. Viskas man juose patinka, bet pasigendu vieno dalyko — klausimų ir atsakymų. Pirmiau jų būdavo, dėl ko nededate dabar? Man atrodo, kad klausimų ir atsakymų forma yra labai gera išsiaiškinti įvairiausioms problemoms.

Šia proga norėčiau padėkoti už "Kalbos" skyriaus įvedimą. Pirmiau skaičiau "Gimtąją Kalbą", o kai ji nustojo ežusi, labai nuliūdau. Tačiau dabar jau nėra ko liūdėti — jūsų žurnale įvestas kalbos skyrius tą spargą gana gerai užkiša. Pasakysiu, kad šis skyrius gal yra net naudingesnis už buvusią "Gimtąją Kalbą", nes ten daugiausia būdavo ilgi, moksliški straipsniai, kurie eiliniam skaitytojui gal būdavo ir ne visai suprantami, ir nelabai naudingi. O čia, jūsų kalbos skyriuje, labai paprastu, visiems suprantamu būdu skaitytojams primenama dažniausiai jų daromos kalbos klaidos. Šį skyrių skaitydamas nemažai išmokau. O kad jį uoliau pradėtų skaityti ir kai kurių mūsų laikraščių redaktoriai bei bendradarbiai! Juk visi, kas tik šiek tiek domisi mūsų kalba, mato, kiek mūsų spaudoje yra labai grubių kalbos klaidų, kurios nuolat kartojamos.

Dar kartą už šį skyrių labai dėkoju ir linkiu, kad jis nežūtų, kaip jau yra pražuvęs klausimų ir atsakymų skyrius.

Skaitytojas

Mielasis Skaitytojau,

Gal ne skaitytojais, o redakcija turėtų klausiti, kur dingę klausimų ir atsakymų skyrius.

Juk klausimus siunčia skaitytojai. O kai nėra klausimų, tai nėra nė atsakymų. Pirmiau žmonės viskuo labiau domėjosi, o dabar lyg ir apsnūdo. Redakcija labai laukia, kad skaitytojais palaikytų glaudesnius ryšius: klausų, teirautųsi, reikėtų savo pageidavimus. Todėl Jums už šį laiškėlį esame labai dėkingi.

Kalbos skyriaus nemanome panaikinti. Daugelis skaitytojų ji labai giria. Šį skyrių įvedėme 1970 metais, tad dabar jau šešti metai jis gyvuoja. Per praėjusius penkerius metus daug jame buvo rašyta apie mūsų dažniausiai daromas kalbos klaidas. Daugelis tuo pasinaudojo, bet Jūs teisingai sakote, kad net kai kurie mūsų laikraščių ar žurnalų redaktoriai nepakankamai rūpinasi kalbos grynumu. Dabar jau mes turime ir gerų žodynų, ir gramatikų, bet kai kurie redaktoriai ir žurnalistai jų visai neturi, nes mano pakankamai moką savo gimtąją kalbą. Deja, tas manymas neatitinka tikrenybės. Mums visiems reikėtų labiau sukrusti švarinti savo kalbą, kuri ypač čia, išėivijoje, nuolat vis labiau skursta ir menkėja.

Dabar keliuose paskutiniuose numeriuose nerašėme apie kalbos klaidas, bet pateikėme eilę įvairių vaizdingų posakių praturtinti kalbą. Vyresniesiems daugumas tų posakių yra girdėti, bet gal jau pamiršti, o jaunimas juos, tur būt, girdi pirmą kartą. Jaunimui jie patinka. Jis prašo, kad ir daugiau panašių posakių duotume.

Trumpai iš visur

• *Vokietijos katalikų laikraščiui "Reinische Merkur" turint finansinių sunkumų, šešios vyskupijos išpirko 83% jo akcijų, kad laikraštis toliau galėtų eiti.*

• *Visiems kunigams, iš kurio krašto jie beatvyktų į Romą šventaisiais 1975 metais, savaime bus suteikta teisė klausyti išpažinčių.*

• *Humaniškumo žymenį arkivyskupui Coleman F. Carroll paskyrė B'nai B'rith fundacija.*

• *New Yorko kardinolas Terence Cook, lankydamas badaujančias Vakarų Afrikos sritis, susirgo malarija.*

- *Buvęs JAV ambasadorius* Burundi ir Ugandoje dr. Th. P. Melady paskirtas Šv. Juozapo kolegijos viceprezidentu. Ta kolegija yra Philadelphijoje.

- *Vatikanas* sudarė dvi specialias komisijas. Judaizmo komisija sieks geresnių ryšių su žydais, su Izraeliu, o Islamo komisija sieks geresnių santykių su arabais.

- *Žmogaus teisių* deklaraciją paskelbė vyskupų sinodas, spalio mėn. pabaigoj baigdamas savo posėdžius Vatikane. Keliama balsas už "bebalses neteisybės aukas". Vyskupai paskelbė: teisę į gyvybę— prieš negimusią žudymą, teisę turėti pakankamai maisto, teisę džiaugtis socialine ir ūkine gerove, teisę turėti pilną politinę, kultūrinę ir religinę laisvę. Vyskupų sinodas tęsėsi apie mėnesį laiko.

- Arkiv. Fulton Sheen, žinomas rašytojas, radijo ir televizijos kalbėtojas, Niujorke perspėjo, kad yra pergyvenama moralės krizė pasaulyje. Ta krizė yra palietusi ir komunikacijos priemones, kuriose taip pat yra per daug sekso ir prievartos. Dabarties civilizacija ima merdėti. Tarptikybinių organizacijų, kurios tikslas yra sustabdyti pornografiją, suteikė arkiv. Sheen ypatingą pažymėjimą.

- Prezidentas Gerald Ford, Šv. Rašto savaitės proga pareiškė, kad Šv. Rašto studijos turės didelės reikšmės visiems amerikiečiams, nes padės pažinti visus jungiantį dieviškosios išminties ir įkvėpimo šaltinį.

- Nauju Lietuvos stačiatikių vadovu Maskvos patriarchas Pimenas paskyrė stačiatikių vyskupą Germaną, kuris iki šiol rūpinosi Austrijos stačiatikiais, o prieš tai daugelį metų dėstė Leningrado stačiatikių dvasinėje akademijoje.

- Vakarų Vokietijos katalikai praėjusiais metais surinko daugiau kaip 30 milijonų markių pasaulio vargšams šelpti. Daugiausia paramos buvo paskirta Afrikos badaujantiems ir nuo gamtos nukentėjusiems Honđure bei Indijoje.

- Kolumbijos vyskupai raštu "Teisingumas ir krikščioniškieji reikalavimai" pasisakė prieš didelę nuosavybės paskirstymo neįgybę tame krašte.

- Kun. V. Šarka pasiuntė Kalėdų švenčių proga keletą laiškų į Lietuvą, kad liautųsi mūsų tėvynėje lietuviškos religinės ir tautinės spaudos draudimas, kuris jau tęsiasi 30 metų. Kadangi LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininkas Motiejus Šumauskas į autoriaus laišką neatsiliepė, tai jis prašė "Gimtojo Krašto" redaktorių įdėti tą laišką į savo redaguojamą savaitraštį. Žinoma, jis nebuvo įdėtas. Autorius šį laišką išvertė į vokiečių kalbą ir išsiuntinėjo vietos konsulatams, kunigams ir redakcijoms. Kai kurie vokiečių laikraščiai to laiško mintimis pasinaudojo, jas išspausdino ir pareiškė, kad jos yra rimtos bei aktualios.

- Osnabruecko lietuviai Vokietijoje 1974 metais pirmą kartą taip gražiai susirinko švęsti Kalėdų. Parapijos bažnyčioje buvo bendros pamaldos su vietos vokiečiais, kurie pasveikino lietuvius ir nuoširdžiai pasimeldė už Lietuvą. Mišių skaitymai ir evangelija buvo skaitoma lietuviškai. Gražias Kalėdų eglutes suruošė Lebenstedto ir Bad Zwischenahno lietuviai.

- Pirmasis arabų universitetas Izraelyje buvo atidarytas Betliejaus mieste. Jo profesūrą sudaro trys krikščioniškieji broliai ir 15 arabų. Universitetas jau užbaigė pirmuosius mokslo metus.

- Žydai pagerbė katalikų kunigą pranciškona Rufino, kuris vokiečių persekiojimo metu išgelbėjo 300 žydų. Daugelis jo išgelbėtojų dabar gyvena Izraelyje. Jo vardas yra įrašytas garbės lentoje Yad Vashem šventovėje.

- Vatikano statistinio Bažnyčios metraščio žiniomis, 1972 m. visame pasaulyje buvo 683 milijonai katalikų, kuriuos aptarnavo 433,400 kunigų. Buvo apie milijonas seselių vienuolių ir apie 100,000 brolių vienuolių. Viso pasaulio kunigų seminarijose buvo 226,500 klierikų.

- Didžiojoje Britanijoje vyriausybė ne tik užmoka algas katalikų mokyklų mokytojams, bet parūpina ir mokyklos namų vidaus priežiūrą, užmoka už vaikų užkandžius ir atlygina 80% už mokyklos pastatų remontus arba net ir už naują statybą.

“Laiškų Lietuviams” sidabrinis jubiliejus

Dar, rodos, taip neseniai gimė “Laiškai Lietuviams”, bet štai jau šį mėnesį jie švenčia 25 metų sukaktį. Šios sukakties minėjimas bus vasario 23 d., sekmadienį, 4 val. po pietų Jaunimo Centre.

Mielieji skaitytojai, šis žurnalas jus ištikimai kas mėnesis lanko, duodamas naudingų minčių, patarimų, gražių iliustracijų. Manome, kad jis tikrai užsitarnavo jūsų dėmesio. Tad tikimės visus sutikti šios sidabrinės sukakties iškilmėse.

Bus įdomi meninė programa ir puiki vakarienė. Auka — 10 dol. asmeniui. Labai prašome staliukus užsisakyti iš anksto.

Manigirdas Motekaitis

Bernardas Prapuolenis ir Nerija Linkevičiūtė

Meninę programą atliks solistai Nerija Linkevičiūtė ir Bernardas Prapuolenis, akompanuojant Manigirdui Motekaičiui. Nerija ir Bernardas neseniai koncertavo Los Angeles mieste ir susilaukė labai palankių įvertinimų.

Tad visų laukiame š.m. vasario mėn. 23 d. 4 val. po pietų Jaunimo Centro didžiojoje salėje.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

ŽURNALISTIKA. Išleido Lietuvių Žurnalistų Sąjunga 1974 m. Redagavo Juozas Prunskis. Viršelis — dail. Vytauto Virkau. Kieti viršeliai, 291 psl., kaina 6 dol. Galima gauti "Drauge".

Tai seniai lauktas žurnalistų vadovas. Manome, kad jis bus naudingas ypač mūsų jauniems plunksnos darbuotojams. Čia paliečiamos įvairiausios žurnalistinės temos. Rašo 30 autorių. Kalbą lygino Barzdukas. Leidinys iliustruotas autorių fotografijomis.

SUVAŽIAVIMO DARBAI, VIII tomas. Leidžia Lietuvių Katalikų Mokslo Akademija. Redagavo A. Liuima, S.J. Čia sudėtos paskaitos iš VIII akademijos suvažiavimo Toronte 1970 m. 596 psl., kaina 20 dol., akademijos nariams — 10 dol.

Juozas Eretas. IŠEIVIJOS KLAUSIMAI. Išleido Lietuvių Katalikų Mokslo Akademija 1974 m. Romoje. Autorius labai įdomiai įrodinėja, kad tremtis mums nėra prakeikimas, bet tam tikras Aukščiausiojo skirtas uždavinys ir misija.

Kun. dr. Jonas Gutauskas. KRIKŠČIONYBĖ LIETUVOJE. Iš mūsų religinės praeities ir dabarties. Lituanistinių mokyklų 8-jo skyriaus tikybos vadovėlis. Išleido JAV LB Švietimo Taryba 1973 m. Kieti viršeliai, 106 psl., gausiai iliustruota, kaina 4 dol.

LIETUVIŲ TAUTOS IR VALSTYBĖS ISTORIJA, II dalis. Redagavo Vincentas Liulevičius. Išleido JAV LB Švietimo Taryba 1974 m. Šis vadovėlis yra skiriamas lituanistinių mokyklų X skyriui arba VI klasei. Kieti viršeliai, 226 psl., kaina 5 dol. Visas Švietimo Tarybos išleistas knygas galima užsisakyti šiuo adresu: Antanas Kareiva, 7030 S. Rockwell St., Chicago, Ill. 60629. Tel. 312-776-0588.

MEDICINA, Nr. 2 (47), 1974 m. Pasaulio Lietuvių Gydytojų Sąjungos žurnalas. Vyriausias redaktorius — Kazys Pemkus, M.D., 1022 Beau Brummel Dr., Sleepy Hollow, Ill. 60118. Administratorė — L. Dargienė, 10326 Kipling St., Westchester, Ill. 60153.

NAUJOJI VILTIS, 1974 m., Nr. 7. Politikos ir kultūros žurnalas. Leidžia Lietuvių Studentų Tautininkų Korporacija Neo-Lithuania ir Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga. Redakcinė kolegija: dr. Jonas Balys (pirm.), Aleksas Laikūnas ir dr. Bronius Nemickas. Administratorius — Bronius Kasakaitis, 7150 S. Spaulding Ave., Chicago, Ill. 60629. Išėina du numeriai per metus. Metinė prenumerata — 5 dol.

LITUANUS, 1974 m., Vol. 20, Nr. 4. Redaktorius — J. A. Račkauskas. Redakcijos ir administracijos adresas: Lituanus, 6621 S. Troy, Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata — 8 dol.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jezuیتų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Marija Eivaitė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Algirdas Kurauskas, Nijolė Užubalienė. Administracija: Petras Kleinotas, S.J., ir Aleksandra Likanderienė. Viršelis — Algirdo Kurausko. Skyrių vinjetės — Jūratės Eidukaitės. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636. Telef. — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 6 dol., atskiras numeris — 60 centų.